

Projekt

z dnia 7 grudnia 2023 r.

Zatwierdzony przez .....

**UCHWAŁA NR .....
RADY MIEJSKIEJ W SOSNOWCU**

z dnia 16 października 2023 r.

**w sprawie przyjęcia Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Sosnowca na lata
2024-2027**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2023 r. Poz. 40 z późn. zm.), art. 1 ust. 1, art. 2 ust. 4 pkt 1 i ust. 5 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. z 2022 r. Poz. 2123 z późn. zm.) oraz Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 października 2023 roku w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023-2030 (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 2480)

**Rada Miejska w Sosnowcu
uchwała**

§ 1. Przyjąć Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Sosnowca na lata 2024-2027, będący załącznikiem Nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierzyć Prezydentowi Miasta.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady
Miejskiej w Sosnowcu

Ewa Szota

**Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Sosnowca
na lata 2024-2027**

Wydział Zdrowia

2023

Spis treści:

- I. Wprowadzenie
- II. Podstawy prawne
- III. Definicja zaburzeń psychicznych
- IV. Diagnoza sytuacji zdrowia psychicznego
  1. Sytuacja w Polsce
  2. Sytuacja w Sosnowcu
- V. Działania realizowane w latach 2020-2023 przez placówki oświatowe
- VI. Zasoby instytucjonalne w Sosnowcu
  1. Opieka medyczna
  2. Opieka psychologiczno-pedagogiczna.
  3. Pomoc społeczna
  4. Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności
- VII. Cele i zadania
- VIII. Finansowanie programu
- IX. Realizatorzy programu

I. Wprowadzenie

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego, zadania z zakresu ochrony zdrowia psychicznego realizują organy administracji rządowej i samorządowej oraz instytucje do tego powołane. W działaniach na rzecz ochrony zdrowia psychicznego mogą uczestniczyć stowarzyszenia i inne organizacje społeczne, fundacje, samorządy zawodowe, kościoły i inne związki wyznaniowe oraz grupy samopomocy pacjentów i ich rodzin, a także inne osoby fizyczne i prawne. Według powyższej ustawy ochrona zdrowia psychicznego obejmuje realizację zadań dotyczących:

1. promocji zdrowia psychicznego i zapobiegania zaburzeniom psychicznym;
2. zapewnienia osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym;
3. kształtowania wobec osób z zaburzeniami psychicznymi właściwych postaw społecznych, a zwłaszcza zrozumienia, tolerancji, życzliwości, a także przeciwdziałania ich dyskryminacji.

Problem zaburzeń i chorób psychicznych stał się szczególnie istotny w ostatnich latach. Do wzrostu rozpowszechnienia problemów psychicznych przyczyniła się epidemia COVID-19 oraz konieczność czasowego wprowadzenia ograniczeń z nią związanych. Obecnie kolejnym wyzwaniem są negatywne konsekwencje dla zdrowia psychicznego wynikające z wojny toczącej się w Ukrainie oraz konieczność zapewnienia właściwego wsparcia dla osób dotkniętych tym konfliktem. Statystycznie w Polsce co czwarta osoba miała lub będzie mieć problemy ze zdrowiem psychicznym. Niezwykle istotne jest prowadzenie działań przeciwdziałających niekorzystnej sytuacji epidemiologicznej polegającej na wysokim obciążeniu populacji skutkami zdrowotnymi, społecznymi i ekonomicznymi wywołanymi przez zaburzenia psychiczne, wśród których wyróżnia się: zaburzenia afektywne, psychotyczne, niepsychotyczne, zaburzenia związane z używaniem alkoholu i substancji psychoaktywnych.

Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023-2030, przyjęty rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 30 października 2023 roku zakłada odejście od leczenia zamkniętego w dużych szpitalach monospecjalistycznych na rzecz tzw. środowiskowego modelu opieki, opartego na Centrach Zdrowia Psychicznego. Aktualnie trwa proces legislacyjny w sprawie przyjęcia Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023-2030. Obecnie w Polsce funkcjonuje 94 Centrów, w tym dziewięć w województwie śląskim (Cieszyn, Bielsko-Biała, Toszek, Wodzisław Śląski, Częstochowa, Tarnowskie Góry, Międzybrodzie Bialskie, Rybnik, Mikołów), które działając na podstawie rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 9 czerwca 2023 roku zmieniającego rozporządzenie w sprawie programu pilotażowego w centrach zdrowia psychicznego, integrują opiekę medyczną nad osobami z zaburzeniami psychicznymi, poprzez łączenie wsparcia ambulatoryjnego, szpitalnego i środowiskowego.

Gmina, realizując zapisy Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023-2030 zobowiązana jest upowszechniać środowiskowy model psychiatrycznej opieki

zdrowotnej oraz podejmować działania z zakresu ochrony zdrowia psychicznego polegające między innymi na: zapewnieniu osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej opieki - adekwatnej do ich potrzeb oraz udzielaniu wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniom, rodzicom i nauczycielom w przedszkolach, szkołach i placówkach.

„Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Sosnowca na lata 2024-2027” jest dokumentem o charakterze programowym w zakresie lokalnej polityki zdrowotnej, przyjmowanym w czteroletnim okresie prognozowania, ukierunkowującym działania samorządu Miasta Sosnowca w obszarze zdrowia psychicznego. Program obejmuje diagnozę w odniesieniu do wybranych aspektów stanu zdrowia psychicznego oraz wyznacza docelowe kierunki działań polityki zdrowotnej w zakresie ochrony zdrowia psychicznego.

II. Podstawy prawne

Podstawą opracowania Programu jest Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023-2030 przyjęty Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 30 października 2023 roku oraz Narodowy Program Zdrowia na lata 2021-2025 przyjęty Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 30 marca 2021 roku.

Program opracowano uwzględniając następujące przepisy ustawowe i programowe:

- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego,
- ustawa z dnia 11 września 2015 roku o zdrowiu publicznym,
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej,
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i wolontariacie,
- ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej,
- ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym,
- ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii,
- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty,
- ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela oraz przepisy wykonawcze do tych ustaw,
- Priorytety dla Regionalnej Polityki Zdrowotnej – Województwo Śląskie,
- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025.

Jednym z dokumentów określającym priorytety z obszaru zdrowia psychicznego jest Europejski Pakt na rzecz Zdrowia i Dobrostanu Psychicznego, wskazujący na:

- zapobieganie samobójstwom i depresji,
- zdrowie psychiczne wśród młodych ludzi (edukacja),

- zdrowie psychiczne w miejscu pracy,
- zdrowie psychiczne ludzi starszych,
- zwalczanie uprzedzeń i wykluczenia społecznego,
- przeciwdziałanie czynnikom zwiększającym ryzyko samobójstwa, takim jak alkoholizm, narkomania i inne uzależnienia.

III. Definicja zaburzeń psychicznych

Światowa organizacja zdrowia rozumie zdrowie psychiczne jako pewien dobrostan, w którym człowiek jest w stanie efektywnie radzić sobie z otaczającymi go sytuacjami życiowymi, uczestniczy w życiu społecznym, realizuje swoje możliwości i produktywnie pracuje. Zdrowie psychiczne jest postrzegane jako fundament dobrego samopoczucia. Zaburzenie psychiczne zaś to sam, w którym istnieją klinicznie stwierdzalne objawy lub zachowania połączone z cierpieniem.

Zgodnie z ustawą o ochronie zdrowia psychicznego pojęcie „osoba z zaburzeniami psychicznymi” odnosi się do osoby:

1. chorej psychicznie (wykazującej zaburzenia psychotyczne);
2. upośledzonej umysłowo;
3. wykazującej inne zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczane są do zaburzeń psychicznych, a osoba ta wymaga świadczeń zdrowotnych lub innych form pomocy i opieki niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym lub społecznym.

Nie istnieje jednoznaczna definicja dot. schorzeń psychicznych, a samo pojęcie choroby psychicznej zostało wycofane z terminologii medycznej i zastąpione pojęciem „zaburzenia psychiczne”. Opisuje się wiele typów zaburzeń psychicznych a polskie regulacje prawne dot. ochrony zdrowia psychicznego funkcjonują w odniesieniu do obowiązujących w całej Europie *Międzynarodowej Statystycznej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych (ICD-10)* opracowanej przez Światową Organizację Zdrowia (WHO), a w jej ramach do *Klasyfikacji zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania*.

Do szerokiego katalogu zaburzeń psychicznych, zaliczyć można:

1. zaburzenia psychiczne organiczne, włącznie z zespołami objawowymi - otępienia, organicznym zespołem amnestycznym i majaczeniem, zaburzeniami osobowości wywołanymi uszkodzeniem mózgu.
2. zaburzenia psychiczne i zachowania spowodowane używaniem substancji psychoaktywnych (ostre zatrucia, używanie szkodliwe, uzależnienie, zespół absencyjny, zaburzenia psychotyczne).
3. Schizofrenię oraz zaburzenia typu schizofrenii i urojeniowe.
4. zaburzenia nastroju (afektywne), w tym epizod maniakalny, zaburzenia afektywne dwubiegunowe, epizod depresyjny, zaburzenia depresyjne nawracające, utrwalone zaburzenia nastroju itp.
5. zaburzenia nerwicowe, związane ze stresem i pod postacią somatyczną jak: zaburzenia lękowe w postaci fobii, obsesyjno-kompulsyjne, reakcja na ciężki stres i zaburzenia

adaptacyjne, zaburzenia dysocjacyjne.

6. zespoły behawioralne związane z zaburzeniami fizjologicznymi i czynnikami fizycznymi: zaburzenia odżywiania się, nieorganiczne zaburzenia snu, dysfunkcje seksualne nieorganiczne, zaburzenia związane z pościem.
7. zaburzenia osobowości i zachowania dorosłych, w tym zaburzenia nawyków i popędów, identyfikacji płciowej, preferencji seksualnych.
8. upośledzenie umysłowe, określane jako stan zahamowania lub niepełnego rozwoju umysłu, który charakteryzuje się statystycznie istotnym obniżeniem ogólnej sprawności intelektualnej w porównaniu z wartością przeciętną ($IQ < 70$), w tym zdolności: poznawczych, mowy, ruchowych i społecznych.
9. zaburzenia rozwoju psychologicznego - specyficzne zaburzenia rozwoju mowy i języka, umiejętności szkolnej, funkcji motorycznych.
10. zaburzenia zachowania i emocji rozpoczynające się w dzieciństwie i w wieku młodzieńczym - zaburzenia hiperkinetyczne, zachowania i emocji, funkcjonowania społecznego, tiki, zaburzenia odżywiania się w niemowlęctwie i dzieciństwie.
11. zaburzenia psychiczne, bliżej nieokreślone.

IV. Diagnoza sytuacji zdrowia psychicznego

Dostępne dane i prognozy na temat zdrowia psychicznego pokazują, że zaburzenia psychiczne są poważnym i narastającym problemem na całym świecie. Depresja i zaburzenia związane z nadużywaniem alkoholu są to dwa najczęściej występujące zaburzenia psychiczne na świecie, a depresja znajduje się na liście 20 najważniejszych przyczyn niepełnosprawności.

Choroby psychiczne mają różne przyczyny, które są bardzo indywidualne, utrudniają funkcjonowanie w środowisku, powodują cierpienie i mają negatywny wpływ na relacje międzyludzkie. Zdiagnozowanie ich i leczenie jest niezwykle trudne, mogą bowiem mieć różną etiologię i niespecyficzne objawy. Ich powodem jest genetyka, dziedziczenie, inne mogą pojawiać się na skutek traumatycznych wydarzeń oraz niesprzyjających warunków życia. Nieprawidłowości te w odpowiedzi na sytuację stresową uruchamiają w organizmie nieadaptacyjne wzorce zachowań, utrudniające codzienne funkcjonowanie.

1. Sytuacja w Polsce

Według raportu Instytutu Psychiatrii i Neurologii „Epidemiologia zaburzeń psychiatrycznych i dostęp do psychiatrycznej opieki zdrowotnej” (EZOP II Polska, Warszawa 2021) potencjalnymi pacjentami systemu opieki psychiatrycznej w Polsce jest ponad 8 mln osób. Zaledwie 16% osób z zaburzeniami psychicznymi korzystało z pomocy psychiatrycznej lub psychologicznej. Wynika to nie tylko ze słabej dostępności specjalistów, ale też z powodu uprzedzeń innych ludzi wobec chorych. Zły stan zdrowia psychicznego wysoko koreluje ze zdrowiem fizycznym. Bez działań w postaci informacji, edukacji, wychowania, doradztwa, pomocy czy wsparcia doświadczenia związane z zaburzeniami psychicznymi będą udziałem co trzeciej rodziny w Polsce.

Badanie po raz kolejny pokazało, że uzależnienie od alkoholu to najpowszechniejsze zaburzenie psychiczne. Ponad 7% respondentów doświadczyło zaburzeń związanych

z alkoholem kiedykolwiek w życiu. Rocznie zaburzenia związane z używaniem substancji leczy ponad 200 tys. osób, a współczynniki zgonów z powodu alkoholu rosną.

Ponadto wyniki badań ujawniły kilka czynników ryzyka związanych ze zdrowiem psychicznym dzieci i młodzieży:

- wysoki odsetek zaburzeń rozwoju społecznego u zamieszkałych na wsi dzieci w wieku do lat sześciu, który jest dwukrotnie wyższy niż wśród dzieci mieszkających w mieście;
- nieproporcjonalnie duże rozpowszechnienie zaburzeń u dzieci i młodzieży wieku 7-12 lat w rodzinach korzystających z opieki społecznej, gdzie co piąte dziecko cierpi z powodu zaburzeń psychicznych;
- we „wrażliwym” rozwojowo okresie dojrzewania w wieku 12-17 lat szczególne ryzyko dotyczy wieku 16-17 lat, w którym trudności i zaburzenia zdrowia psychicznego skokowo narastają.

Z badania wynika także, że pewne czynniki społeczno-demograficzne związane z podwyższonym ryzykiem zaburzeń zdrowia psychicznego w wieku dorosłym występują ze szczególnym natężeniem wśród:

- osób w wieku produkcyjnym pozostających bez pracy;
- osób o niskim statusie wykształcenia, które rzadziej korzystają z opieki zdrowotnej, szczególnie psychiatrycznej;
- osób o niestabilnym statusie cywilnym m.in.: rozwiedzionych, będących w separacji i owdowiałych;
- osób o zachwianym statusie zawodowym - rencistów, emerytów w pierwszych latach po zakończeniu pracy.

Z opracowania Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego - Państwowego Zakładu Higieny pn. „Sytuacja zdrowotna Polski i jej uwarunkowania”, Warszawa 2020 wynika, iż w 2018 roku 1 620 tys. osób objętych było psychiatryczną opieką ambulatoryjną, w tym 415,5 tysięcy po raz pierwszy. Na przestrzeni 2015-2018 liczba leczonych ogółem i leczonych po raz pierwszy znacznie wzrosła. Z analizowanych danych wynika ponadto, że w poradniach zdrowia psychicznego kobiety leczyły się o nieco ponad 50% częściej niż mężczyźni, a mieszkańcy miast byli pacjentami zdecydowanie częściej niż mieszkańcy wsi. Najczęstszymi problemami zdrowotnymi wśród osób leczonych w psychiatrycznej opiece ambulatoryjnej były niezmiennie od kilku lat zaburzenia nerwicowe związane ze stresem i somatoformiczne oraz zaburzenia nastroju (afektywne). Liczba mieszkańców Polski leczonych w oddziałach psychiatrycznej opieki całodobowej w latach 2011-2018 wzrasta. W 2018 roku z powodu zaburzeń psychicznych hospitalizowanych było 263 tys. osób, a mężczyźni byli aż o 112% częściej leczeni niż kobiety. Mieszkańców miast było leczonych w oddziałach stacjonarnych więcej niż mieszkańców wsi. Różnica ta była znacznie mniejsza niż w przypadku leczenia ambulatoryjnego, jednak powiększyła się w ostatnich ośmiu latach blisko dwukrotnie. Zdecydowanie najczęstszym rozpoznaniem wśród osób leczonych w oddziałach całodobowych były zaburzenia psychiczne spowodowane używaniem alkoholu. W 2018 roku z tego powodu hospitalizowanych było prawie 101 tys. osób, w tym po raz pierwszy 47,5 tys. Byli to głównie mężczyźni, stanowili oni aż 85% leczonych.

2. Sytuacja w Sosnowcu

Analiza danych, wskazujących liczbę osób z zaburzeniami psychicznymi, zebranych przez współpracujące z Wydziałem Zdrowia Urzędu Miejskiego w Sosnowcu podmioty, stanowi punkt wyjścia do ukierunkowania i podjęcia działań w ramach polityki zdrowotnej z uwzględnieniem zdrowia psychicznego mieszkańców.

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Sosnowcu

Liczbę niepełnosprawnych mieszkańców Sosnowca ze stwierdzoną kategorią: 01-U, 02-P, 12 – C, ustaloną przez Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Sosnowcu - na wniosek osoby zainteresowanej, prezentuje poniższa tabela:

- **01-U (upośledzenie umysłowe)**
- **02-P (upośledzenie psychiczne)**
- **12-C (całościowe zaburzenia rozwojowe)**

Rok	Liczba zaliczonych osób do niepełnosprawności i stopnia niepełnosprawności							
	ogółem				w tym z kategorią niepełnosprawności 01-U, 02-P, 12-C			
	Do 16 roku życia		powyżej 16 roku życia		Do 16 roku życia		powyżej 16 roku życia	
	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni
2017	118	215	1827	1618	28	84	259	209
2018	117	196	1840	1696	26	93	239	220
2019	88	181	2103	1715	22	85	278	203
2020	106	171	1603	1339	28	79	235	198
2021	92	161	1808	1479	32	77	243	198
2022	86	177	1957	1512	38	101	237	182

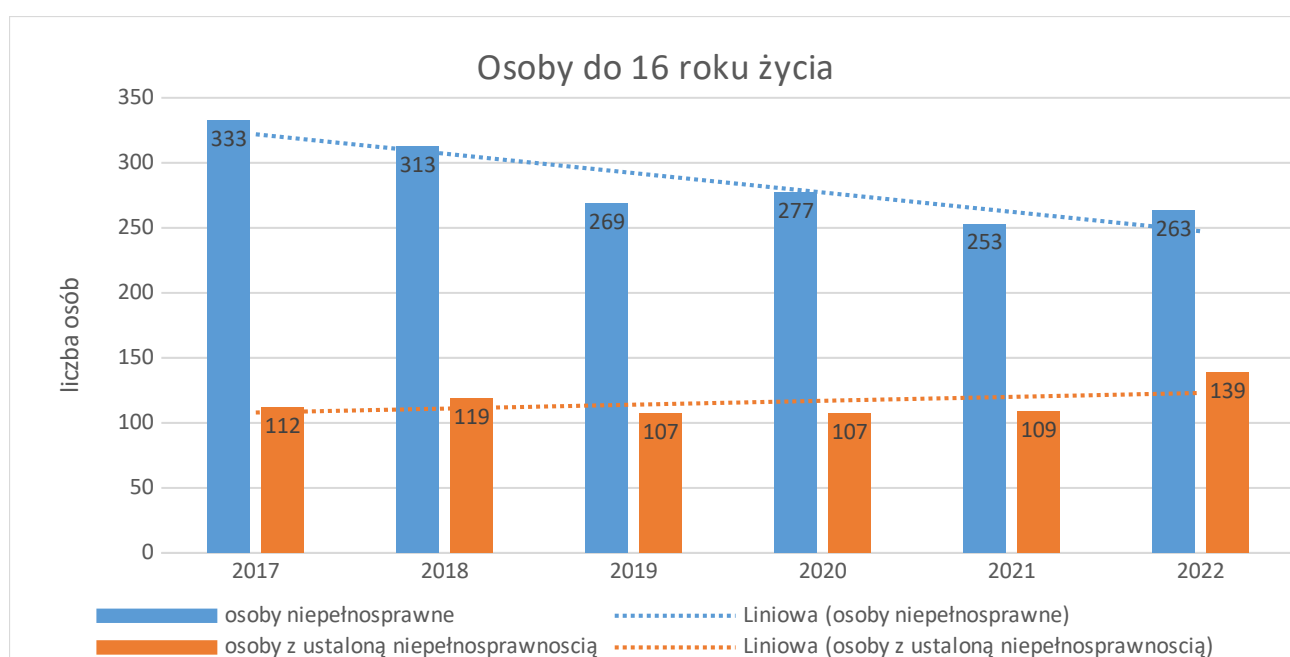
(źródło: Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Sosnowcu).

Tabela 1. Liczba mieszkańców Sosnowca z orzeczoną niepełnosprawnością lub stopniem niepełnosprawności w latach 2017-2022, z podziałem na płeć.

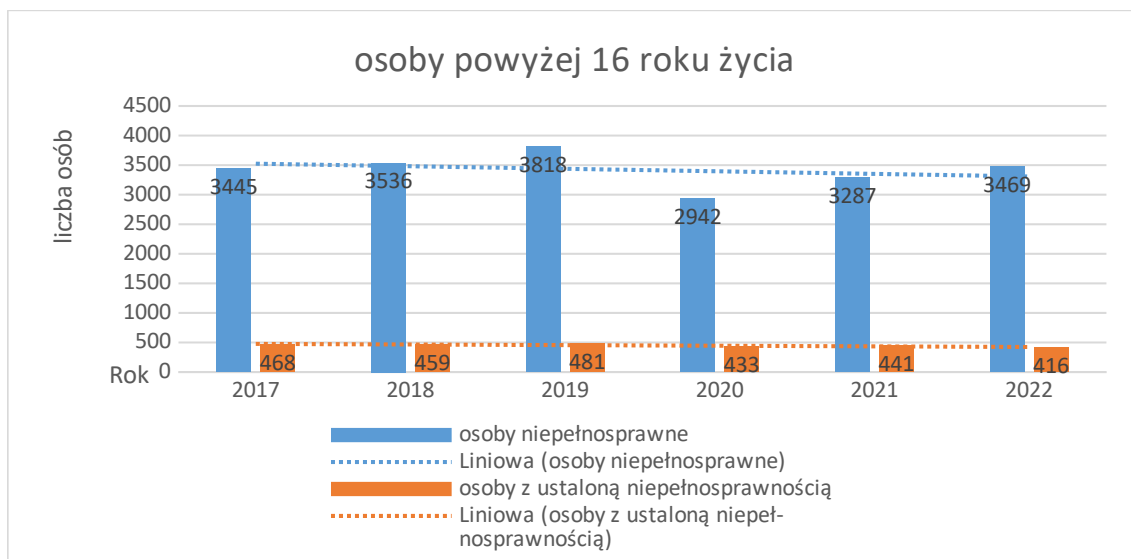
Analizując dane przykazane przez Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Sosnowcu można zauważyć niewielką tendencję spadkową liczby wydawanych orzeczeń dla osób do 16 roku życia. Prawie połowa osób do 16 roku życia posiada orzeczenia z symbolami schorzeń 01-U, 02-P i 12-C, potwierdzających deficyty intelektualne i psychiczne oraz całościowe zaburzenia rozwojowe. Mężczyźni do lat 16

stanowią większość wydanych orzeczeń. W tej kategorii wiekowej większość stanowią chłopcy.

W przypadku osób powyżej 16 roku życia w latach 2017-2019 obserwowana jest tendencja wzrostowa wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności. Z kolei w latach 2020-2022 liczba orzeczeń maleje, na co niewątpliwie wpływ miała epidemia SARS – CoV i związane z tym obostrzenia. Obserwowany spadek osób ze stopniem niepełnosprawności związany był z automatycznym przedłużeniem wcześniej wydanych orzeczeń, na podstawie przepisów ustawowych dotyczących przeciwdziałania i zwalczania COVID-19. Wśród osób powyżej 16 roku życia z ustalonym stopniem niepełnosprawności, co ósma ma ustaloną kategorię O1-U, O2-P lub 12-C. Zdecydowana większość to kobiety.

Ryc.1 Liczba mieszkańców Sosnowca niepełnosprawnych oraz z ustaloną kategorią niepełnosprawności: O1-U (upośledzenie umysłowe), O2-P (choroby psychiczne); 12-C (całościowe zaburzenia rozwojowe) do 16 roku życia w latach 2017-2022.

Ryc.2 Liczba mieszkańców Sosnowca niepełnosprawnych oraz z ustaloną kategorią niepełnosprawności: 01-U (upośledzenie umysłowe); 2-P (choroby psychiczne); 12-C (całościowe zaburzenia rozwojowe) powyżej 16 roku życia w latach 2017-2022.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Sosnowcu

Osoby z zaburzeniami psychicznymi mogą posiadać orzeczenie stwierdzające niezdolność do pracy lub niezdolność do samodzielnej egzystencji wydawane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych dla celów rentowych (renta z tytułu niezdolności do pracy, renta socjalna).

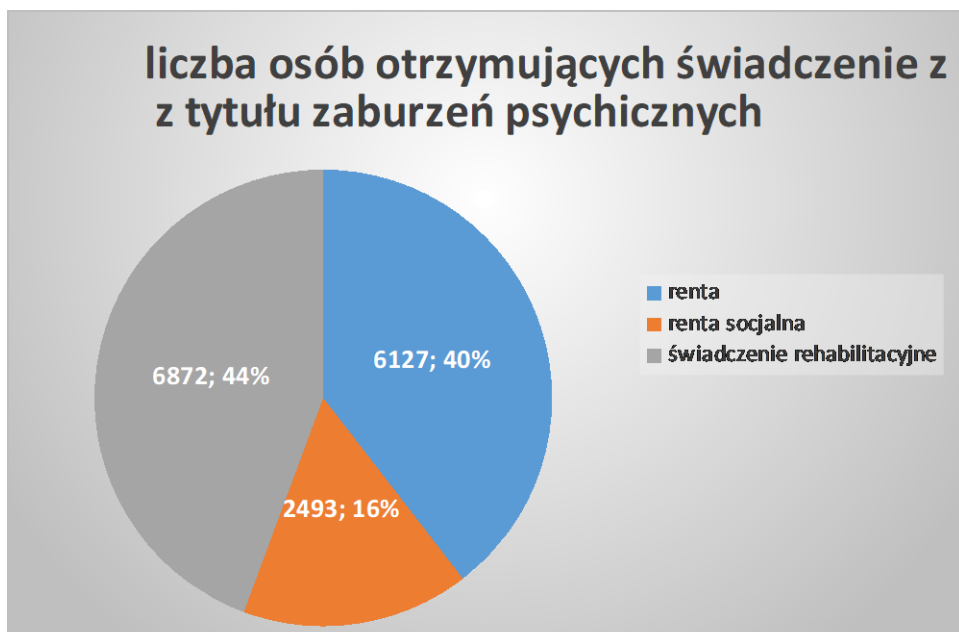
Rok		Liczba osób z przyznaną rentą z tytułu niezdolności do pracy	Liczba osób z przyznaną rentą z tytułu niezdolności do pracy z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania	Liczba osób otrzymujących rentę socjalną	Liczba osób otrzymujących rentę socjalną z tytułu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania	Liczba osób otrzymujących świadczenie rehabilitacyjne	Liczba osób otrzymujących świadczenie rehabilitacyjne z tytułu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania
2017	Ogółem	5476	1136	630	374	4394	933
	M	3486	594	353	224	2072	268
	K	1990	542	277	150	2322	665
2018	Ogółem	5626	1146	647	383	4657	953
	M	3603	596	356	236	2192	267
	K	2023	550	291	147	2465	686
2019	Ogółem	5565	1104	764	475	5244	1052
	M	3555	602	440	285	2417	316

	K	2010	502	324	190	2827	736
2020	Ogółem	5010	1000	700	454	5836	1317
	M	3187	511	371	262	2693	393
	K	1823	489	329	192	3143	924
2021	Ogółem	4745	913	626	399	5299	1364
	M	2996	489	347	242	2407	403
	K	1749	424	279	157	2892	961
2022	Ogółem	4320	828	635	408	5409	1253
	M	2721	448	344	241	2509	363
	K	1599	380	291	167	2900	890

(źródło: Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Sosnowcu).

Tabela 2. Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi posiadających orzeczenie stwierdzające niezdolność do pracy, rentę lub świadczenia rehabilitacyjne.

Dane statystyczne pozyskane z ZUS oddział w Sosnowcu obejmują oprócz mieszkańców Sosnowca również mieszkańców Dąbrowy Górniczej, Jaworzna i Zawiercia. Ogólna liczba osób, którym przyznano rentę z tytułu niezdolności do pracy w latach 2017-2022 wyniosła 30 742, z czego 36% stanowiły kobiety, a 64% mężczyźni. Obserwowany jest sukcesywny spadek liczby osób, otrzymujących to świadczenie na przestrzeni sześciu omawianych lat - o 21% w roku 2022 w odniesieniu do roku 2017. Przyczyny z całą pewnością można upatrywać w wystąpieniu fali zakażeń koronawirusem, tym samym ograniczeniem dostępu do lekarzy orzeczników w związku z zamknięciem instytucji, w tym ZUS. Specustawa o Covid-19 z dnia 2 marca 2019 roku rozwiązała problemy tylko tych osób, które miały już orzeczone świadectwa, nie uwzględniła tych, którzy nie zostali przebadani na skutek odwołania wszystkich zaplanowanych terminów badań. Liczba osób z przyznaną rentą z tytułu niezdolności do pracy z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w latach 2017-2022 wyniosła 6127. Z danych wynika, że co piąta osoba z ogólnej liczby świadczeniobiorców pobierała rentę z tytułu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania, w tej grupie kobiety stanowiły 47%, a mężczyźni 53%. Wśród ogólnej liczby osób otrzymujących rentę socjalną 62% stanowiły osoby otrzymujące ten rodzaj renty z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania. Świadczenie rehabilitacyjne jest formą finansowej pomocy, przysługującą osobom, które po wyczerpaniu zasiłku chorobowego nadal są niezdolne do pracy, a dalsze leczenie lub rehabilitacja rokuje na odzyskanie zdolności do pracy w okresie do 12 miesięcy. Świadczenie rehabilitacyjne w latach 2017-2022 odebrało 30 839 osób, w tym 6872 chorych otrzymało ten rodzaj świadczenia z tytułu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania. Stanowili oni 22% ogółu świadczeniobiorców w tej kategorii. Liczba osób otrzymujących świadczenie rehabilitacyjne z tytułu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania wzrosła w latach 2020-2022 o 34% w porównaniu do liczby osób otrzymujących taką pomoc w latach 2017-2019. Najliczniejszą grupę stanowili świadczeniobiorcy z przyznaną rentą oraz świadczeniami rehabilitacyjnymi z tytułu niezdolności do pracy z powodu zaburzeń psychicznych (Ryc.3).

Ryc.3 Liczba osób i rodzaje świadczeń wydawanych przez ZUS w Sosnowcu z tytułu niezdolności do pracy z powodu zaburzeń psychicznych w latach 2017-2022.

Lecznictwo Ambulatoryjne w Sosnowcu

LECZNICTWO AMBULATORYJNE	2017rok	2018rok	2019rok	2020rok	2021rok	2022rok
Liczba porad udzielonych mieszkańcom Sosnowca przez lekarzy specjalistów psychiatrii, w tym osobom nieletnim	14 496	14 199	14 210	14 416	14 123	13 274
Liczba konsultacji udzielonych mieszkańcom Sosnowca przez psychologów, w tym osobom nieletnim	4 267	4 649	4 290	3 428	3 392	2 814
Liczba konsultacji udzielonych mieszkańcom Sosnowca przez terapeutów, w tym osobom nieletnim	2 069	1 922	2 099	1 321	1 866	2 208
Liczba porad udzielonych mieszkańcom Sosnowca w ramach psychoterapii indywidualnej, w tym osobom nieletnim	2063	1 986	2 195	2 111	2 025	3 088

(źródło: Fundacja Unia Bracka w Sosnowcu, NZOZ Nasza Przychodnia w Sosnowcu Deńca - Kuziemko Izabella, F-MED” sp. z o.o. w Sosnowcu, Zakład Lecznictwa Ambulatoryjnego w Sosnowcu).

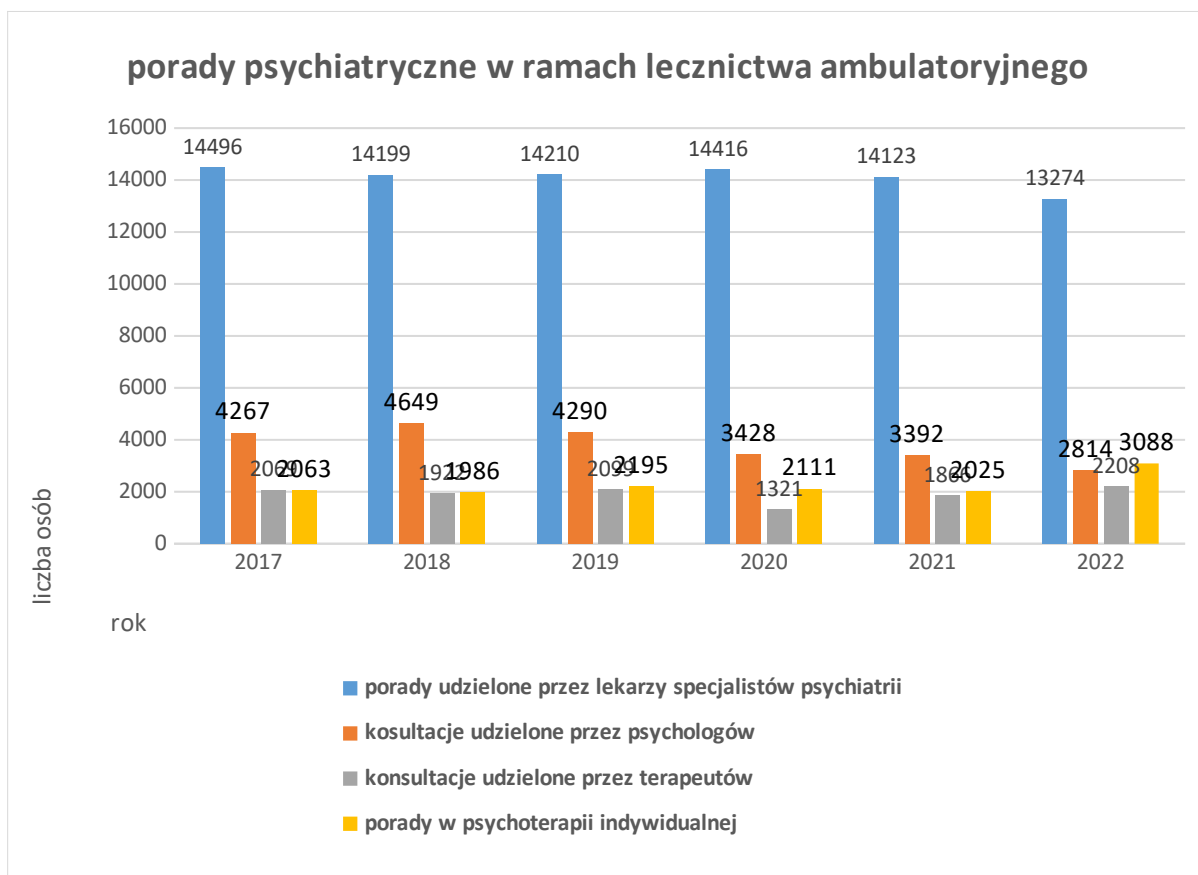
Tabela 3. Liczba porad ambulatoryjnych udzielonych mieszkańcom Sosnowca przez lekarzy psychiatrów, psychologów i terapeutów w latach 2017-2022.

Psychiatria to dziedzina medycyny, zajmująca się leczeniem oraz rehabilitacją zaburzeń i chorób psychicznych. Przedmiotem jej badań są przyczyny biologiczne choroby między innymi interakcje pomiędzy układami immunologicznym i hormonalnym a układem nerwowym, a także podatność genetyczna (wg. naukowców czynniki genetyczne mogą wyjaśnić do 50% przypadków chorób psychicznych). Dodatkowo psychiatria bada wpływ czynników egzogennych tj. odżywianie, metabolizm oraz całokształt stylu życia człowieka na stan jego zdrowia psychicznego.

Formy leczenia psychiatrycznego w Polsce to: leczenie ambulatoryjne i leczenie szpitalne. Ambulatoryjne leczenie odbywa się w poradniach zdrowia psychicznego lub gabinetach psychiatrycznych, w których porad udzielają lekarze specjaliści psychiatrii, psychologowie i terapeuci.

Liczba porad udzielonych mieszkańcom naszego miasta przez lekarzy specjalistów psychiatrii w latach 2017-2022 pozostaje na względnie stałym poziomie - z zaznaczonym tylko 8% spadkiem konsultacji w zderzeniu roku 2022 do 2017 (Ryc.4).

Z kolei liczba udzielonego wsparcia mieszkańcom Sosnowca, w tym osobom nieletnim, przez psychologów w analogicznych, porównywanych latach zmniejszyła się o 35%. Najniższa wartość porad udzielonych przez terapeutów odnotowana została w 2020 roku i mimo czasu zapaści w świadczeniu usług medycznych, sukcesywnie wzrastała w 2021 roku, aby w 2022 roku osiągnąć wzrost o 67% i wrócić do poziomu wartości osiąganych w latach 2017-2019. Liczba udzielonych porad mieszkańcom Sosnowca w ramach terapii indywidualnej, w tym osobom nieletnim, osiągnęła 50% wzrost w roku 2022 w porównaniu z rokiem 2017 (Ryc.4).

Ryc.4 Liczba porad psychiatrycznych udzielonych mieszkańcom Sosnowca w latach 2017-2022.

Sosnowiecki Szpital Miejski Sp. z o.o. w restrukturyzacji

Sosnowiecki Szpital Miejski	2017 rok	2018 rok	2019 rok	2020 rok	2021 rok	2022 rok
Liczba pacjentów Oddziału Psychiatrycznego dla chorych somatycznie	609	556	151	229	300	341
Liczba pacjentów według wybranego rozpoznania zasadniczego						
• Schizofrenia	21	27	10	18	19	23
• Inne zaburzenia psychotyczne i urojeniowe	6	3	2	11	20	14
• Epizody afektywne	18	27	6	43	56	58
• Depresje	0	0	1	36	57	86
• Zaburzenia osobowości i zachowania	131	126	25	13	12	11
• Zaburzenia zachowania i emocji	58	49	47	108	136	149

(źródło: Sosnowiecki Szpital Miejski Sp. z o.o. w restrukturyzacji).

Tabela 4. Liczba pacjentów Oddziału Psychiatrycznego dla chorych somatycznie w zależności od stanu zdrowia psychicznego.

O chorobach psychiatrycznych nie mówiło się nigdy, aż tyle, ile w ostatnich po pandemicznych miesiącach. Okazuje się, że nasz mózg to kruchy fundament i niejednokrotnie wystarczy jedna sytuacja stresowa, która może wprowadzić jednostkę w świat zaburzeń i wielu chorób psychicznych.

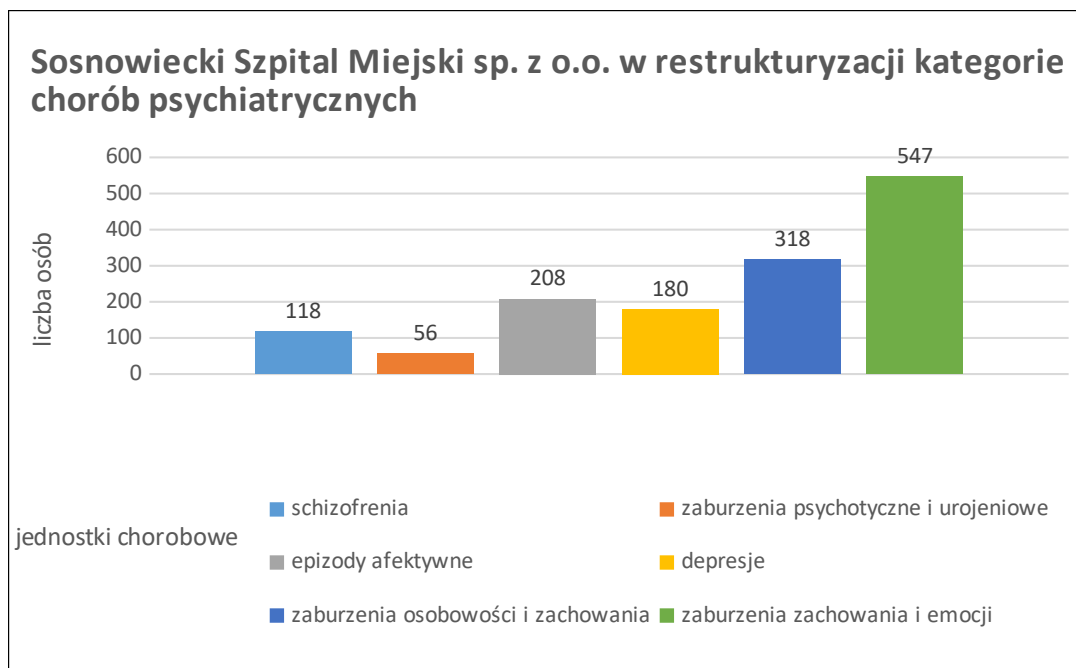
Oddział psychiatryczny dla chorych somatycznie działający w Sosnowieckim Szpitalu Miejskim Sp. z o.o. w restrukturyzacji w Sosnowcu w latach 2017-2022 przyjął ogółem 2186 pacjentów, stwarzając możliwości leczenia wielu kategorii chorób psychiatrycznych. Wśród ogólnej liczby chorych leczonych w latach 2017-2022, aż 39,5% stanowili pacjenci ze zdiagnozowanymi zaburzeniami osobowości i zachowania oraz zaburzeniami emocji. Podczas gdy pośród osób z zaburzeniami osobowości zaznacza się wyraźna tendencja spadkowa w latach 2020-2022 - o 87% w odniesieniu do 2017-2019, to w przypadku zaburzeń zachowania i emocji w latach panującej epidemii 2020-2022 zdiagnozowano o 239 osób więcej, co stanowi 155% w odniesieniu do lat 2017-2019. Osoby hospitalizowane w tej kategorii zaburzeń psychicznych stanowiły najliczniejszą grupę (Ryc.5).

Można przypuszczać, że niestabilna sytuacja zdrowotna oraz izolacja i niepewność towarzyszące przez niemal trzy lata pandemii mogły przyczynić się do wzrostu zachorowań w obrębie sfery psychicznej. Do Szpitala Miejskiego zgłosiło się 56 sosnowiczian z zaburzeniami psychotycznymi oraz urojeniami, a ich liczba zwiększyła się, aż czterokrotnie z 11 osób w latach 2017-2019 do 45 w latach 2020-2022. Schizofrenia to poważna choroba umysłowa, która wpływa na sposób w jaki człowiek myśli, czuje i zachowuje się. Występuje w kilku odmianach,

z których najczęściej spotykana jest schizofrenia paranoidalna. Wśród mieszkańców Sosnowca 5% osób chorowało na schizofrenie, przy czym nie zaznacza się wyraźna różnica pomiędzy latami 2017-2019, podczas których leczono 58 osób, a kolejnym trzyletnim okresem, podczas którego hospitalizowano 60 pacjentów. Leczenie depresji i choroby afektywnej, mimo podobnych objawów, jest odmienne. Dlatego najistotniejsze dla skutecznego procesu terapeutycznego jest prawidłowe rozpoznanie i wdrożenie właściwej terapii. W Sosnowieckim Szpitalu Miejskim sp. z o.o. w restrukturyzacji w latach 2017-2022 sumarycznie, co dwunasty pacjent był leczony z powodu depresji. Stanowili oni 8,2% ogólnej liczby osób przyjętych na oddział psychiatryczny. Uwagę jednak zwraca znamieny statystycznie wzrost pacjentów przyjętych z powodu depresji w trzech latach panującej epidemii Covid 19. W latach 2017-2019 była to tylko jedna chora osoba, podczas gdy lata 2020-2022 to systematyczny, coroczny przyrost osób cierpiących na depresje do 179, co stanowi zwiększenie ich liczby ciągu trzech lat, aż o 138% (Ryc.5). Niewątpliwie czas pandemii SARS-CoV- 2 był bardzo wyczerpujący dla społeczeństwa. Wiązał się ze wzrostem poziomu stresu wynikającego ze strachu o zdrowie, a nawet życie, brakiem kontaktów z najbliższymi, z ograniczeniami w wykonywaniu pracy, zwolnieniami, a tym samym lękiem o sytuację materialną. Utrzymujący się w tak długim okresie stan braku bezpieczeństwa oraz niepewność, który jest określany przez psychologów, jako jeden z najbardziej wrażliwych elementów życia człowieka, spowodował w konsekwencji wzrost chorób o podłożu psychicznym. Najczęściej obserwowanymi w tym okresie były zaburzenia zachowania i emocji, epizody afektywne oraz depresja (Ryc.5). Dawson Church, nagradzany pisarz popularyzujący wyniki badań naukowych, w książce pt. "Geniusz w Genach" Medycyna epigenetyczna i nowa biologia intencji, cytując wyniki badań, ukazujące związek pomiędzy stanami emocjonalnymi i zaburzeniami osobowości a genami. Naukowcy uzyskali przekonujące dowody, że wzorce ekspresji genów w mózgu ludzi nieszczęśliwych różnią się od wzorców u ludzi o większym poczuciu szczęścia. Na podstawie tych wyników stwierdzają, że emocje i ich zaburzenia, mają działanie epigenetyczne.

W Szpitalu Miejskim w Sosnowcu Sp. z o.o. w restrukturyzacji w latach 2017-2022 osoby z zaburzeniami osobowości i zachowania oraz z zaburzeniami zachowania i emocji stanowiły najliczniejszą grupę chorych, liczącą 865 osób (Ryc.5).

Ryc.5 Kategorie chorób psychiatrycznych rozpoznanych i leczonych w Sosnowieckim Szpitalu Miejskim Sp. z o.o. w restrukturyzacji w latach 2017-2022.

Celem działania Centrum Psychoterapii i Leczenia Uzależnień, które funkcjonuje w ramach Sosnowieckiego Szpitala Miejskiego Sp. z o.o. w restrukturyzacji jest leczenie oraz poprawa funkcjonowania społecznego i zdrowia psychicznego pacjentów. W latach 2017-2022 lekarze poradni przyjęli w sumie 5943 osób uzależnionych od alkoholu. Wśród nich prawie co druga podjęła próbę leczenia po raz pierwszy. Z Dziennego Oddziału Terapii Uzależnienia od Alkoholu skorzystało w ciągu sześciu lat 352 pacjentów. Pomoc otrzymały również rodziny uzależnionych, w sumie na przestrzeni 2017-2022 roku były to 1292 osoby, w tym 981 kobiet, które stanowiły, aż 76%. Liczba osób korzystających z terapii od uzależnień behawioralnych stanowiła 5,4% ogólnej liczby pacjentów, w tym 145 osoby uzależnione były od hazardu. Lata 2020-2022 obejmujące czas epidemii, przyniosły spadek liczby osób poddanych terapii z powodu uzależnień behawioralnych o 25%. Lekarze i terapeuci Centrum udzielili w sumie 19 912 porad indywidualnych oraz przeprowadzili 2568 terapii grupowych. Podczas trzyletniego okresu panującej epidemii odnotowany został spadek udzielonych porad zarówno grupowych, jak i indywidualnych - średnio o około 25% w odniesieniu do lat 2017-2019. Prawdopodobnie jest to efekt z jednej strony obaw ludzi przed wychodzeniem z domu, z drugiej z pewnością były to ogromne utrudnienia korzystania z pomocy służby zdrowia.

Sosnowiecki Szpital Miejski Centrum Psychoterapii i Leczenia Uzależnień	2017 rok	2018 rok	2019 rok	2020 rok	2021 rok	2022 rok
Liczba pacjentów Poradni Leczenia Uzależnienia od Alkoholu	919	954	1 204	894	978	994
Liczba pacjentów Poradni Leczenia Uzależnienia od alkoholu, podejmujących leczenie po raz pierwszy	466	604	980	127	640	549
Liczba pacjentów Oddziału Dziennego Terapii Uzależnienia od Alkoholu	70	108	51	37	40	46
Liczba osób w terapii dla współuzależnionych, w tym kobiet	218 204 kobiety	271 242 kobiety	252 145 kobiet	221 197 kobiet	216 193 kobiety	114
Liczba osób w terapii od uzależnień behawioralnych, w tym od hazardu	29 23 hazard	27 16 hazard	127 53 hazard	69 33 hazard	35 20 hazard	34
Liczba udzielonych porad indywidualnych osobom uzależnionym	4 210	4 000	2 949	2 911	2 513	3 329
Liczba odbytych terapii grupowych dla osób uzależnionych	550	494	436	343	353	392

(źródło: Sosnowiecki Szpital Miejski Sp. z o.o. w restrukturyzacji).

Tabela 5. Liczba pacjentów uzależnionych, przyjętych w Sosnowieckim Szpitalu Miejskim Sp. z o.o. w restrukturyzacji w latach 2017-2022 w zależności od rodzaju uzależnień oraz od sposobu terapii.

Komenda Miejska Policji w Sosnowcu

Analiza stanu zdrowia psychicznego mieszkańców Sosnowca opiera się także na jednym z ważniejszych wskaźników, jakim jest liczba prób samobójczych oraz samobójstw. Młodzi ludzie mają zwykle do pokonania szereg nakładających się problemów. Coraz więcej dzieci w kryzysie psychicznym mierzy się z wieloma jego aspektami: depresją, brakiem wsparcia, osamotnieniem, czy skrajnie niską samoocena.

Dane Komendy Miejskiej Policji w Sosnowcu dostarczone za lata 2017- 2022 pokazują, że próby samobójcze, jak i samobójstwa wśród osób nieletnich w wyższym procencie dotyczą młodych kobiet. I tak: pośród 44 prób samobójczych wśród nieletnich 27 podjęły dziewczęta, co stanowi 61%, a samobójstwa na przestrzeni tego przedziału czasowego popełniły 2 osoby nieletnie, z tego w 100% kobiety.

rok	Liczba prób samobójczych osoby nieletnie		Liczba samobójstw osoby nieletnie	
	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety
2017	8	4	0	0
2018	6	5	0	0
2019	5	3	0	0
2020	10	5	1	1
2021	6	2	1	1
2022	9	8	0	0
Razem	44	27	2	2

(źródło: Komenda Miejska Policji w Sosnowcu).

Tabela 6. Liczba prób samobójczych oraz samobójstw osób nieletnich w Sosnowcu w latach 2017-2022

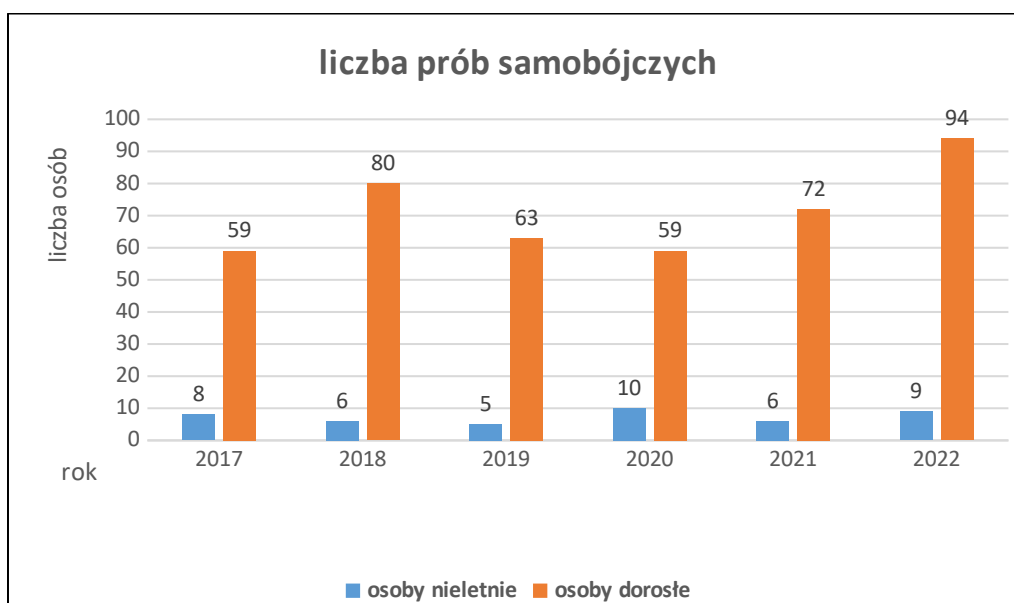
Sytuacja wśród osób dorosłych, którzy podjęli desperacką próbę samobójczą oraz dokonali aktu samobójstwa ma odmienną tendencję, niż ta u osób małoletnich. Przeważają w tej grupie mężczyźni. W latach 2017-2022 wśród osób dorosłych odnotowano 427 prób samobójczych, z czego 268 podjęli mężczyźni, co stanowi 63%. Liczba samobójstw w tym samym okresie wyniosła 157, z tego 120 samobójstw, stanowiących 76% ogółu, odnotowano również wśród mężczyzn.

rok	Liczba prób samobójczych osoby dorosłe		Liczba samobójstw osoby dorosłe	
	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety
2017	59	23	31	5
2018	80	29	33	8
2019	63	17	27	7
2020	59	26	25	9
2021	72	38	16	4
2022	94	26	25	4
Razem	427	159	157	37

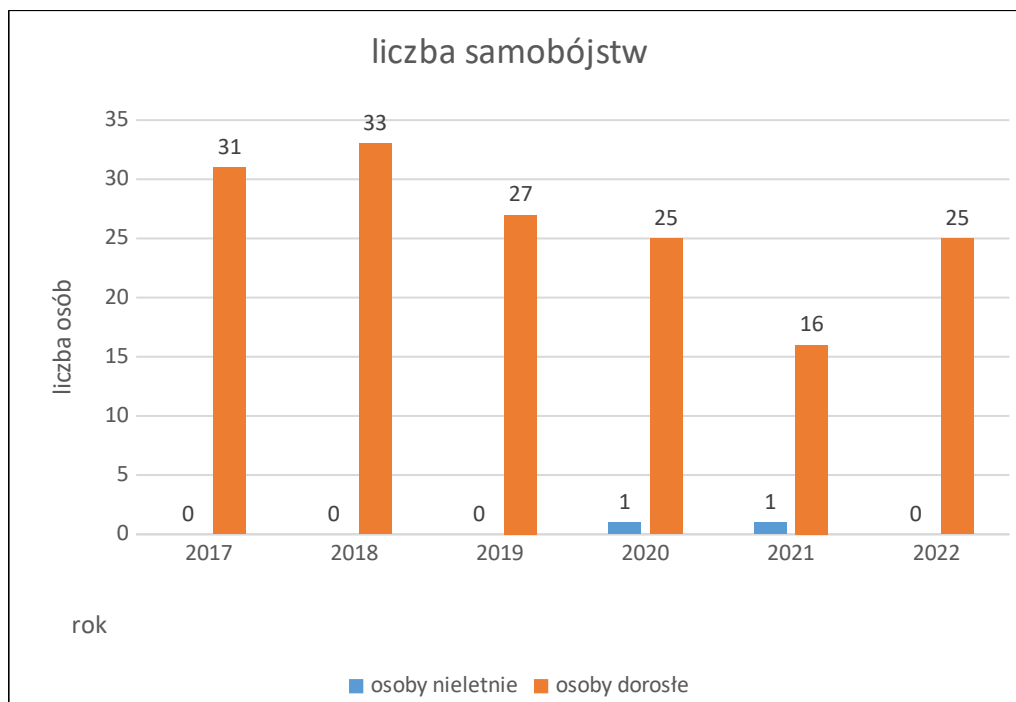
(źródło: Komenda Miejska Policji w Sosnowcu).

Tabela 7. Liczba prób samobójczych oraz samobójstw osób dorosłych w Sosnowcu w latach 2017-2022

Każda próba samobójcza i samobójstwo to tragiczne akty, za którymi kryją się ludzkie tragedie. Światowa Organizacja Zdrowia szacuje, że już i tak bardzo wysoki wskaźnik samobójstw będzie miał tendencje wzrostową w kolejnych latach. Należy zwrócić uwagę, że na każdą udaną próbę samobójczą przypada kilka prób nieudanych, co zwiększa skalę problemu. Za znaczną część tych dramatów odpowiadają choroby psychiczne, w szczególności stany lękowe oraz depresja, określane mianem choroby cywilizacyjnej. Choroby psychiczne stanowią poważne problemy, a ich rozwiązanie jest kluczowe dla polepszenia jakości życia. Niestety skala problemu wydaje się być wyższa, ponieważ wiele osób nadal ukrywa swoje problemy lub nie zdaje sobie z nich sprawy. Potwierdzeniem tego faktu jest rozwijający się światowy trend przeciwdziałania depresji jako jednemu z kluczowych skutków epidemii Covid - 19. Dlatego tak ważny jest powszechny dostęp do informacji oraz możliwość konsultacji i pomocy psychiatrów i psychologów.

Ryc.6 Liczba prób samobójczych osób nieletnich i dorosłych w Sosnowcu w latach 2017-2022.

Ryc.7 Liczba samobójstw osób nieletnich i dorosłych w Sosnowcu w latach 2017-2022.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej, mającą na celu umożliwienie osobom oraz ich rodzinom pokonywanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie przezwyciężyć wykorzystując swoje zasoby, możliwości czy uprawnienia. Wspiera osoby i ich rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb oraz umożliwia życie w odpowiednich, godnych warunkach.

Rok		Liczba świadczeniobiorców MOPS*	Liczba świadczeniobiorców MOPS z tytułu niepełnosprawności*	Liczba świadczeniobiorców MOPS z tytułu zaburzeń psychicznych*
2017	Ogółem	5477	1871	206
	kobiety	2958	879	94
2018	Ogółem	4957	1768	169
	kobiety	2677	831	78
2019	Ogółem	4674	1749	132

	kobiety	2569	826	61
2020	Ogółem	4420	1644	162
	kobiety	2346	755	69
2021	Ogółem	4178	1539	140
	kobiety	2260	709	67
2022	Ogółem	3816	1420	100
	kobiety	2048	679	42

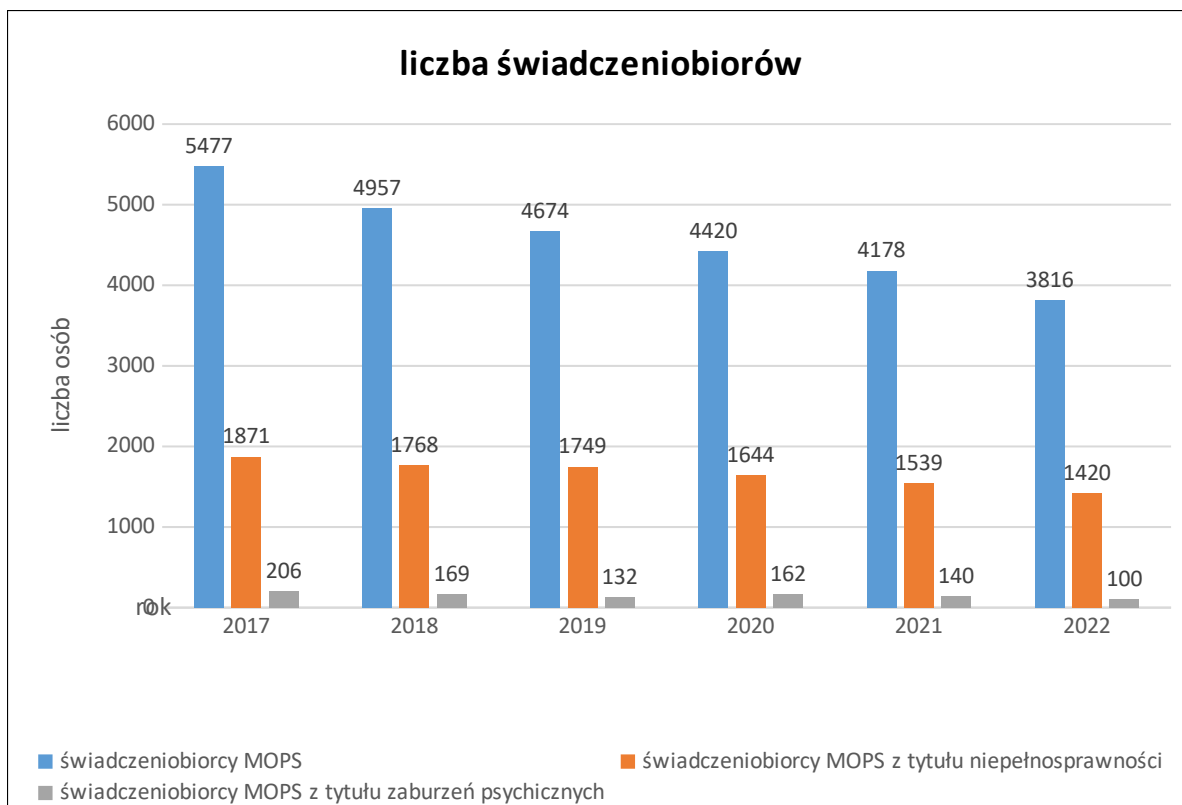
(źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu).

* świadczeniobiorcy, korzystający z pomocy na podstawie ustawy o pomocy społecznej

Tabela 8. Liczba świadczeniobiorców MOPS w Sosnowcu w latach 2017-2022.

Dane przekazane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu wskazują, że w latach 2017-2022 - w odniesieniu do wszystkich świadczeniobiorców pomocy społecznej, średni odsetek osób otrzymujących pomoc z tytułu zaburzeń psychicznych wynosił 3,2%, z tego większość stanowili mężczyźni. Prawie co czwarta osoba korzystała ze świadczeń z tytułu niepełnosprawności. Począwszy od 2017 roku liczba osób z zaburzeniami psychicznymi otrzymujących pomoc społeczną systematycznie zmniejszała się: z 206 osób w 2017 roku do 100 w roku 2022, co stanowi spadek o 51,5%. W tym czasie tendencja spadkowa odnotowana została również w stosunku do liczby świadczeniobiorców z tytułu niepełnosprawności i w analizowanych sześciu latach zmniejszyła się z 1871 osób do 1420 tj. o 24% (Ryc.8).

Należy jednak podkreślić, że mimo zmniejszającej się corocznie ogólnej, zarejestrowanej w MOPS w Sosnowcu liczby osób objętych pomocą społeczną, odsetek świadczeniobiorców z tytułu niepełnosprawności pozostaje w omawianych latach 2017-2022 na niemal niezmiennym poziomie - z minimalnym wzrostem z 34,1% w 2017 roku do 37,2% w roku 2022 (Tab.8).

Ryc.8 Liczba świadczeniobiorców MOPS w Sosnowcu w latach 2017-2022.

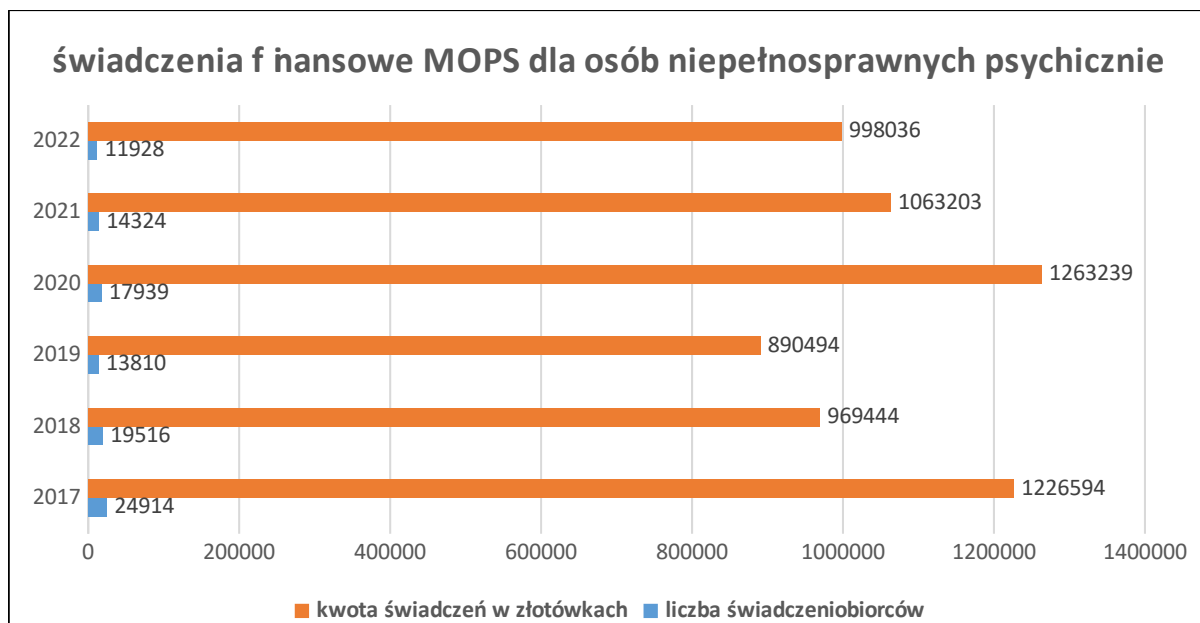
Wśród szerokiego spektrum pomocy, jaką oferuje MOPS w Sosnowcu jest wsparcie finansowe. Klienci pomocy społecznej z tytułu zaburzeń psychicznych otrzymali w okresie ostatnich sześciu lat 102 431 świadczeń, na które przeznaczono kwotę w wysokości 6 411 010 złotych. Znamienne jest spadek liczby udzielonych świadczeń pomiędzy rokiem 2017 a 2022, który wyniósł 52%. Wraz za tym zmniejszeniu uległa ogólna kwota przyznanych środków finansowych (Ryc.9). Jednocześnie, mimo spadku omawianych wartości, co rok rewaloryzowana była kwota przeznaczona na świadczenia z 49 złotych w 2017 roku do 84 złotych w 2022 roku. Stanowi to jej zwiększenie o 71% w 2022 roku w odniesieniu do 2017 roku.

	2017 rok	2018 rok	2019 rok	2020 rok	2021 rok	2022 rok
Liczba świadczeń pomocy społecznej udzielonych z tytułu zaburzeń psychicznych	24 914	19 516	13 810	17 939	14 324	11 928
Kwota (w zł) świadczeń ogółem z tytułu zaburzeń psychicznych	1 226 594	969 444	890 494	1 263 239	1 063 203	998 036

(źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu).

Tabela 9. Liczba osób oraz kwota świadczeń udzielona z tytułu zaburzeń psychicznych przez MOPS w Sosnowcu w latach 2017-2022.

Ryc.9 Liczba osób i kwota świadczeń udzielonych przez MOPS w Sosnowcu chorym z zaburzeniami psychicznymi w latach 2017-2022.

Jedną z form pomocy świadczonej przez MOPS są specjalistyczne usługi opiekuńcze, dedykowane osobom z zaburzeniami psychicznymi. Ta forma wsparcia na przestrzeni sześciu lat sukcesywnie wzrastała, generując coraz większe koszty. Ogólna kwota świadczeń udzielonych osobom z zaburzeniami psychicznymi w ramach specjalistycznych usług opiekuńczych w latach 2017-2022 wyniosła 2 052 924 złote. W 2017 roku na świadczenie przypadające na jedną osobę przeznaczono 6 973 złote, podczas gdy w 2022 roku obserwujemy wzrost finansowania, aż o 85%. Kwota świadczenia w przeliczeniu na jednego świadczeniobiorcę w tym roku, wyniosła prawie 12 872 złote. Fakt ten uzasadniony jest min. wzrostem stawki godzinowej za specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi z 19,20 złotych w 2017 roku do 57,00 złotych w 2022 roku.

ROK		Liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej otrzymujących z tytułu zaburzeń psychicznych specjalistyczne usługi opiekuńcze	Kwota świadczeń (w zł) udzielonych w ramach specjalistycznych usług opiekuńczych
2017	Ogółem	19	132 486
	kobiety	12	
2018	Ogółem	21	173 951
	kobiety	13	
2019	Ogółem	29	434 110
	kobiety	18	
2020	Ogółem	31	409 842
	kobiety	22	
2021	Ogółem	31	439 137
	kobiety	19	
2022	Ogółem	36	463 398
	kobiety	24	

(źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu).

Tabela 10. Liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej i kwota świadczeń finansowanych przez MOPS w Sosnowcu w latach 2017-2022 z tytułu specjalistycznych usług opiekuńczych.

Inną, istotną formą pomocy społecznej jaka jest oferowana mieszkańcom Sosnowca dotkniętym zaburzeniami psychicznymi jest praca socjalna, mająca charakter wsparcia pozafinansowego. Z otrzymanych danych widać, że na przestrzeni 2017-2022 roku z tej formy pomocy korzystało coraz mniej osób. Najniższą liczbę niepełnosprawnych w tej kategorii pomocy odnotowujemy w 2021 roku. Było to niewątpliwie spowodowane krytyczną w tym czasie sytuacją związaną z wysokim stopniem zakażeń koronawirusem, a także licznymi ograniczeniami w wykonywaniu pracy, w tym izolacją oraz zamknięciem firm i instytucji. Znaczący przyrost zauważamy w 2022 roku, który wyniósł 163 osoby, co stanowi 66% wzrost w stosunku do poprzedniego 2021 roku. Osobom zaburzonym psychicznie, otrzymującym pomoc społeczną przyznawane było ponadto specjalistyczne

poradnictwo (porównując lata sprzed pandemii tj. lata 2017-2019 do lat 2020-2022 objętych epidemią Covid-19 odnotowany został wzrost liczby świadczeniobiorców otrzymujących tę formę wsparcia) oraz pomoc w postaci asystenta rodziny. Rolą asystenta jest podtrzymywanie oraz rozwijanie umiejętności koniecznych do samodzielnego, aktywnego życia, tym samym do podnoszenia jego jakości. Liczba osób, korzystających z asystenta była najniższa w 2021 roku, podczas kolejnych wzrostów zachorowań z powodu Covid-19 i wynosiła 36 osób.

Rok		Liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej otrzymujących z tytułu zaburzeń psychicznych prace socjalną	Liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej otrzymujących z tytułu zaburzeń psychicznych specjalistyczne poradnictwo	Liczba osób z zaburzeniami korzystających z pomocy asystenta rodziny
2017	Ogółem	244	8	98
	kobiety	113	5	
2018	Ogółem	205	7	102
	kobiety	97	4	
2019	Ogółem	189	20	107
	kobiety	90	14	
2020	Ogółem	107	23	66
	kobiety	58	16	
2021	Ogółem	98	15	36
	kobiety	42	13	
2022	Ogółem	163	11	64
	kobiety	89	9	

(źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu).

Tabela 11. Liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej w Sosnowcu w latach 2017-2022 w poszczególnych formach wsparcia.

Praca socjalna świadczona jest na rzecz poprawy funkcjonowania osób niepełnosprawnych w ich społecznym środowisku. Jest ona prowadzona głównie w celu rozwinięcia lub wzmocnienia aktywności życiowej. To właśnie praca socjalna dominowała w latach 2017-2022, jako główna forma wsparcia osób niepełnosprawnych psychicznie, stanowiąc w 2022 roku 68% całej niefinansowej pomocy. Dla rodzin, które doświadczają trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej dedykowana jest pomoc asystenta rodziny, odpowiedzialnego za opracowanie najczęściej długofalowego planu pomocy w zakresie zdobywania społecznych umiejętności, prowadzenia gospodarstwa, rozwiązywanie problemów psychologicznych oraz wychowawczych, motywowanie rodziny

do podnoszenia kwalifikacji, udzielanie wsparcia dzieciom w szczególności przez udział w zajęciach psychoedukacyjnych. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu świadczy także bezpłatne porady prawne, porady psychologiczne oraz pomoc ukierunkowaną na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Obostrzenia covidowe, kontrole, izolacja domowa indukowały poczucie stygmatyzacji i wykluczenia. Z tego powodu w okresie pandemii 2020-2022 zwiększyła się liczba osób sięgających po specjalistyczne poradnictwo.

Funkcjonujące w Sosnowcu ośrodki takie jak: dzienne domy pomocy społecznej, środowiskowe domy pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi są ważnym elementem pomocy, ukierunkowanej na przezwyciężenie życiowych trudności, związanych z prawidłowym funkcjonowaniem tych osób w społeczeństwie. Brak specjalistycznego domu pomocy społecznej na terenie Sosnowca dla osób przewlekle chorych psychicznie powoduje konieczność ich umieszczania w pozamiejscowych domach pomocy społecznej. Z takiej formy wsparcia w latach 2017-2022 skorzystały 242 osoby. Z kolei na terenie Sosnowca w środowiskowych i dziennych domach pomocy społecznej przebywało w ostatnich sześciu latach w sumie 308 osób. Uwagę zwraca coroczny przyrost osób z zaburzeniami psychicznymi, korzystających ze środowiskowych domów samopomocy na terenie Sosnowca, wzrósł on o 40% w 2022 roku w odniesieniu do roku 2017. Wpływ na taki stan rzeczy miało utworzenie od 1 grudnia 2019 roku przy ulicy Wojska Polskiego 86 filii Środowiskowego Domu Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi Centrum Usług Socjalnych i Wsparcia, dysponującego dodatkowymi 60 miejscami, w tym 5 dla osób z Alzheimerem.

Liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej korzystających z tytułu zaburzeń psychicznych z ośrodków wsparcia i domów pomocy społecznej	2017 rok	2018 rok	2019 rok	2020 rok	2021 rok	2022 rok
Na terenie Sosnowca:						
Środowiskowy dom samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi	127	118	135	160	176	180
Dzienny dom pomocy społecznej	25	26	26	26	25	17
Poza terenem Sosnowca						
Środowiskowy dom samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi	5	4	4	1	0	0
Dzienny dom pomocy społecznej	0	0	0	0	0	0
Dom pomocy społecznej dla osób przewlekle chorych psychicznie	150	155	149	177	169	176

(źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu).

Tabela 12. Liczba świadczeniobiorców korzystających z ośrodków wsparcia i domów pomocy społecznej w Sosnowcu i poza Sosnowcem w latach 2017-2022.

Ryc.10 Liczba osób korzystających z ośrodków wsparcia na terenie Sosnowca oraz poza Sosnowcem w poszczególnych latach 2017-2022.

Środowiskowe Domy Samopomocy dla Osób z zaburzeniami psychicznymi w Sosnowcu.

Środowiskowy Dom Samopomocy dla Osób z zaburzeniami psychicznymi „SALVE” znajdujący się przy ulicy Teofila Lenartowicza 73 oraz Centrum Usług Socjalnych i Wsparcia przy ulicy Grota Roweckiego 2 wraz z filią przy ulicy Wojska Polskiego 86 świadczą usługi dla mieszkańców Sosnowca między innymi w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym intelektualnie, readaptacji i rehabilitacji, tworzenia wsparcia środowiskowego i pomocy w aktywizacji społeczno-zawodowej. W latach 2017-2022 ogólna liczba podopiecznych korzystających z takiej formy wsparcia wyniosła 130 osób, z których co druga to kobieta. Porównywalna była ilość podopiecznych z niepełnosprawnością w stopniu lekkim i umiarkowanym zarówno w Centrum Usług Socjalnych i Wsparcia oraz ŚDS „SALVE” i stanowiła ona w sumie 48 % ogółu.

Stopień niepełnosprawności podopiecznych ŚDS	2017 rok	2018 rok	2019 rok	2020 rok	2021 rok	2022 rok
Środowiskowy Dom Samopomocy – Centrum Usług Socjalnych i Wsparcia						
Liczba podopiecznych	52	47	67	97	110	110
Niepełnosprawność w stopniu lekkim	8	4	1	7	7	2
Niepełnosprawność w stopniu umiarkowanym	28	28	12	37	45	23
Niepełnosprawność	16	15	51	46	54	81

w stopniu znacznym						
Środowiskowy Dom Samopomocy dla Osób z zaburzeniami psychicznymi „SALVE”						
Liczba podopiecznych	58	58	60	64	66	70
Niepełnosprawność w stopniu lekkim	3	3	3	2	2	1
Niepełnosprawność w stopniu umiarkowanym	16	16	32	39	33	58
Niepełnosprawność w stopniu znacznym	11	11	22	17	18	11

(źródło: Centrum Usług Socjalnych i Wsparcia w Sosnowcu, Środowiskowy Dom Samopomocy dla Osób z zaburzeniami psychicznymi „SALVE” w Sosnowcu).

Tabela 13. Liczba podopiecznych ŚDS w Sosnowcu w latach 2017-2022 w zależności od stopnia niepełnosprawności.

Kategoria niepełnosprawności podopiecznych ŚDS	2017 rok	2018 rok	2019 rok	2020 rok	2021 rok	2022 rok
Środowiskowy Dom Samopomocy - Centrum Usług Socjalnych i Wsparcia						
Kategoria U	28	32	29	56	57	50
Kategoria P	9	9	10	15	19	13
Kategoria C	0	0	1	4	5	9
Środowiskowy Dom Samopomocy dla Osób z zaburzeniami psychicznymi „SALVE”						
Kategoria U	9	6	8	6	23	33
Kategoria P	25	22	25	28	40	16
Kategoria C	0	0	0	1	3	21

(źródło: Centrum Usług Socjalnych i Wsparcia w Sosnowcu, Środowiskowy Dom Samopomocy dla Osób z zaburzeniami psychicznymi „SALVE” w Sosnowcu).

Tabela 14. Liczba osób w zależności od kategorii niepełnosprawności psychicznej w latach 2017-2022.

W Środowiskowym Domu Samopomocy - Centrum Usług Socjalnych i Wsparcia w latach 2017-2022 spośród wszystkich 178 pensjonariuszy zdecydowana większość to osoby z upośledzeniem umysłowym zakwalifikowane do kategorii niepełnosprawności „U”, następnie do kategorii „P” - upośledzenie psychiczne, a najmniej liczna była kategoria C, obejmująca osoby z upośledzeniem całkowitym. Natomiast w Środowiskowym Domu Samopomocy dla Osób z zaburzeniami psychicznymi „SALVE” w omawianym okresie czasu największą grupę stanowili mieszkańcy z kategorią „P”.

Uwagę zwraca fakt wzrostu liczby osób w każdej omawianej kategorii upośledzenia w obydwóch środowiskowych domach samopomocy, podczas kryzysowej sytuacji związanej z pandemią koronawirusa w latach 2020-2022. Szczególnie zauważalne zmiany można odnotować w liczbie danych dotyczących osób niepełnosprawnych w kategorii „C” z całościowym zaburzeniem rozwojowym. W obydwóch domach ŚDS w latach 2017-2019

przebywała tam tylko jedna osoba, podczas gdy w latach pandemii liczba ta wzrosła do 30 osób w 2022 roku. Można wnioskować, że jest to wynik zadziałania dwóch czynników: środowiskowego związanego ze wzrostem poziomu stresu, lękiem, samotnością, negatywnymi myślami, które towarzyszyły ludziom w nieznanym dotąd sytuacji zagrożenia spowodowanego koronawirusem oraz czynnikiem biologicznym. Aktualnie nasza wiedza, dzięki badaniom naukowców, jest znacznie większa niż na początku jej wystąpienia. Teraz wiemy, że przebieg choroby Covid-19 ma wpływ nie tylko na układ oddechowy, ale również atakuje ona ośrodkowy układ nerwowy. Profesor Konrad Rejdak, szef lubelskiej Kliniki Neurologii oraz Prezes Polskiego Towarzystwa Neurologicznego zwrócił uwagę, że na ingerencję koronawirusa w działanie układu nerwowego wskazywał jeden z mniej powszechnych objawów zakażenia, którym było osłabienie węchu i smaku. Uszkodzenia neurologiczne oprócz wywołania nowych objawów natury psychicznej mogą doprowadzić do zaostrzenia już istniejących. Małgorzata Gambin dr hab. n. hum adiunkt Wydziału Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego w czasopiśmie *Comprehensive Psychiatry* z lutego 2021 wraz ze współautorami opisuje wpływ infekcji wirusa SARS COV2 na powikłania natury psychologicznej, psychiatrycznej i neurologicznej. Wirus podczas krążenia mózgowego, atakuje komórki śródbłonna naczyń włosowatych posiadających receptor ACE2. Powoduje to uszkodzenie komórek nerwowych oraz powikłania w układzie nerwowym. ŚDS nie raportują wprawdzie, że osoby z całkowitym zaburzeniem rozwojowym „C” były zainfekowane koronawirusem. Biorąc jednak pod uwagę bardzo wysoki procent zachorowań w tym czasie można rozważyć jego bezpośredni wpływ na wzrost ilości chorych w tej kategorii w latach 2020-2022.

Uwzględniając w przeprowadzanej analizie przedział wiekowy podopiecznych Środowiskowego Domu Samopomocy dla Osób z zaburzeniami psychicznymi - Centrum Usług Socjalnych i Wsparcia w latach 2017-2022, najmniej liczna grupa korzystająca z pomocy mieściła się w przedziale wiekowym 46-55 lat. Natomiast najliczniejsza to podopieczni między 26 a 35 rokiem życia. Zaznacza się tutaj wzrost liczby podopiecznych w latach osadzonych w pandemii w odniesieniu do lat 2017-2019.

Z kolei analizując dane dostarczone przez Środowiskowy Dom Samopomocy „SALVE”, odnotowujemy najmniej liczną grupę między 18 a 25 rokiem życia, a najliczniejszą reprezentuje przedział wiekowy 36-45 lat.

Przedział wiekowy podopiecznych ŚDS	2017 rok	2018 rok	2019 rok	2020 rok	2021 rok	2022 rok
Środowiskowy Dom Samopomocy dla Osób - Centrum Usług Socjalnych i Wsparcia						
18-25	9	4	12	13	25	20
26-35	30	33	37	50	51	52
36-45	7	6	10	10	11	16
46-55	5	2	1	7	4	2
56-65	2	2	2	4	8	7
Powyżej 65	0	0	5	13	11	13
Środowiskowy Dom Samopomocy dla Osób z zaburzeniami psychicznymi „SALVE”						
18-25	2	2	0	0	0	0
26-35	14	10	11	8	9	15
36-45	18	17	21	29	26	24
46-55	7	13	13	9	11	19
56-65	10	11	12	11	11	8
Powyżej 65	7	5	3	7	9	4

(źródło: Centrum Usług i Wsparcia w Sosnowcu, Środowiskowy Dom Samopomocy dla Osób z zaburzeniami psychicznymi „SALVE” w Sosnowcu).

Tabela 15. Liczba podopiecznych ŚDS w Sosnowcu w latach 2017-2022 w podziale na wiek.

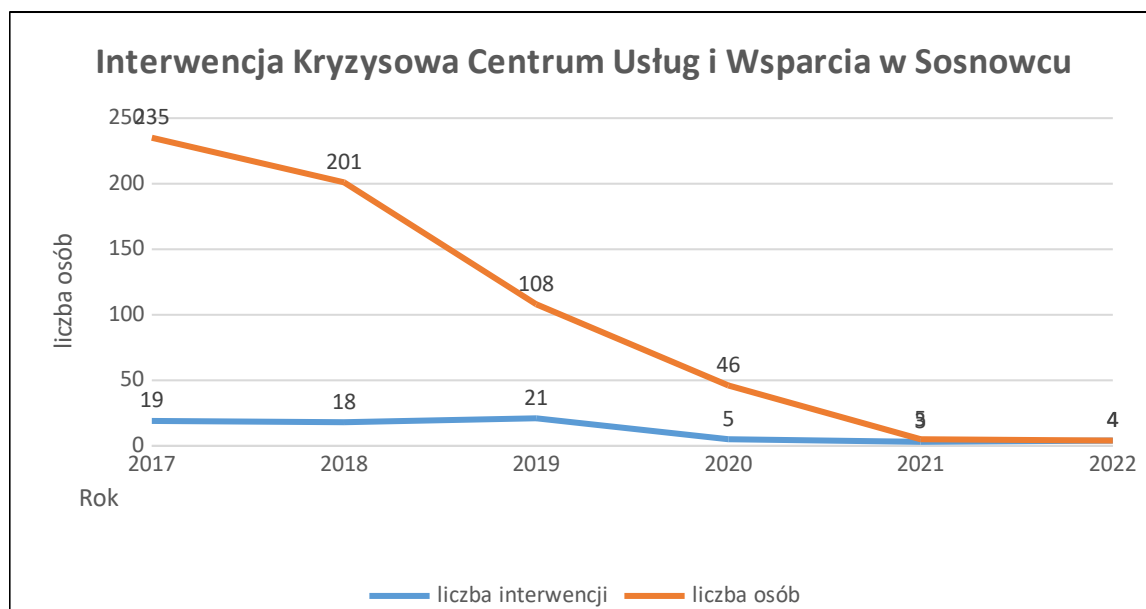
Centrum Usług Socjalnych i Wsparcia w Sosnowcu – Ośrodek Interwencji Kryzysowej

Ośrodek Interwencji Kryzysowej, który funkcjonuje w ramach Centrum Usług Socjalnych i Wsparcia w Sosnowcu, podejmuje interwencje w sytuacjach kryzysowych, kierując pomoc do mieszkańców, znajdujących się w trudnych życiowo sytuacjach, które negatywnie wpływają na ich stan zdrowia psychicznego. Interwencje są odpowiedzią na zgłoszone sygnały o przemoc, krzywdzeniu dzieci, osób starszych oraz niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi. W zależności od stopnia zagrożenia podejmowane działania mają charakter wizyt środowiskowych, rozmów, obejmują także kontakty z instytucjami (Policja, Prokurator, Sąd, MOPS). Tabela nr 16 prezentuje dane dotyczące ilości zgłoszeń do podjęcia interwencji w środowisku oraz liczby osób, których interwencja dotyczyła w latach 2017-2022.

Interwencja kryzysowa	2017 rok	2018 rok	2019 rok	2020 rok	2021 rok	2022 rok
Liczba zgłoszeń do podjęcia interwencji w środowisku (m.in. CZK, Policja, MOPS)	19	18	21	5	3	4
Liczba osób	235	201	108	46	5	4

(źródło: Centrum Usług Socjalnych i Wsparcia w Sosnowcu).

Tabela 16. Liczba osób oraz liczba interwencji kryzysowych podjętych przez CUiW w Sosnowcu w latach 2017- 2022.

Ryc. 11 Liczba interwencji oraz liczba osób, objętych interwencją w latach 2017-2022 w Sosnowcu.

Kryzys jako szczególne traumatyczne przeżycie człowieka, niejednokrotnie przekracza możliwości samodzielnego radzenia sobie. Charakteryzuje się też niestabilnością objawów. Głównym zamierzeniem i celem interwencji kryzysowej jest przywrócenie

równowagi psychicznej, umiejętności radzenia sobie i tym samym zapobiegania przejściu reakcji kryzysowej w stan permanentnej niewydolności psychospołecznej tzw. stan transkryzysowy. Psychiczny lub emocjonalny kryzys jest szczególnym rodzajem stresu, stanu zachwiania równowagi psychicznej, emocjonalnej i fizjologicznej. Powstając w wyniku krytycznych wydarzeń życiowych uderza w światopogląd danej osoby, cenione przez nią wartości, uniemożliwia zaspokojenie istotnych potrzeb, zaburza sens życia. Dlatego najważniejszym warunkiem skutecznej interwencji kryzysowej jest natychmiastowa specjalistyczna pomoc psychologiczna.

Przekazane dane wskazują, że w latach 2017-2019 ośrodek przyjął 58 zgłoszeń do podjęcia interwencji, natomiast w kolejnych trzech latach 2020-2022, było ich tylko 12. Można przypuszczać, że przyczyną tak wysokiego spadku zgłoszeń do podjęcia interwencji kryzysowej, który wówczas wyniósł 79% była pandemia Covid-19. Podobna sytuacja dotyczy zmniejszenia liczby osób, którym udzielono wsparcia w ramach interwencji kryzysowej. W latach sprzed pandemii 2017-2019 były to 544 osoby, a tylko 55 osób uzyskało pomoc w 2020-2022 roku (Ryc.11).

Placówki oświatowe w Sosnowcu

Przyczyny niepełnosprawności	ROK SZKOLNY					
	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023
Przedszkola						
Niepełnosprawność intelektualna w stopniu lekkim	9	7	8	5	7	9
Niepełnosprawność intelektualna w stopniu umiarkowanym i znacznym	8	1	1	1	0	1
Autyzm, w tym zespół Aspergera	45	43	40	14	37	19
Szkoły podstawowe						
Niepełnosprawność intelektualna w stopniu lekkim	108	104	114	105	115	105
Niepełnosprawność intelektualna w stopniu umiarkowanym i znacznym	72	62	51	46	42	38
Autyzm, w tym zespół Aspergera	123	130	135	124	158	165
Zagrożenie niedostosowaniem społecznym	3	6	10	9	12	17
Niedostosowanie społeczne	0	0	0	0	0	0
Zaburzenia psychiczne	0	0	0	0	0	0
Szkoły ponadpodstawowe						

Niepełnosprawność intelektualna w stopniu lekkim	46	36	58	1	67	54
Niepełnosprawność intelektualna w stopniu umiarkowanym i znacznym	29	22	26	0	24	25
Autyzm, w tym zespół Aspergera	27	38	57	51	79	71
Zagrożenie niedostosowaniem społecznym	0	1	2	0	0	1
Niedostosowanie społeczne	1	1	0	0	0	0
Zaburzenia psychiczne	0	0	0	0	0	0

(źródło: Wydział Edukacji Urzędu Miejskiego w Sosnowcu).

Tabela 17. Liczba dzieci przedszkolnych oraz szkolnych w zależności od stopnia niepełnosprawności intelektualnej w Sosnowcu w latach 2017-2022.

Z danych udostępnionych ze zbioru Systemu Informacji Oświatowej wynika, iż w placówkach przedszkolnych w latach 2017-2022 pośród dzieci posiadających niepełnosprawność intelektualną oraz autyzm najczęściej było dzieci z orzeczonym autyzmem, w tym zespołem Aspergera. Ta grupa uczniów dominowała także w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych. Druga w kolejności była niepełnosprawność intelektualna w stopniu lekkim. Na przestrzeni ostatnich czterech lat nie odnotowano żadnego ucznia z niedostosowaniem społecznym oraz zaburzeniami psychicznymi.

Covid spowodował wprowadzenie wielu zmian i ograniczenie w działaniu służby zdrowia i wszelkiej medycznej pomocy, z powodu których osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu (ASD) utraciły możliwość korzystania z systemowego i kompleksowego wsparcia instytucjonalnego np. zajęć terapeutycznych i szkolnych. Podstawą funkcjonowania autystycznych dzieci i ich rodzin jest ustalony harmonogram działania, stały plan dnia, który został naruszony z powodu zamknięcia szkół i przedszkoli. Nauka została przeniesiona do domów, co było przyczyną doświadczenia szeregu trudnych sytuacji. W szczególności zauważalne zostało to wśród najmłodszych, przedszkolnych dzieci. Odwrotną tendencję obserwujemy z kolei wśród uczniów z omawianym zaburzeniem w szkołach ponadpodstawowych, gdzie nastąpił wzrost ich liczby. Może to sugerować, że młodzież ze szkół ponadpodstawowych w sposób bardziej spotęgowany doświadczyła długotrwałego napięcia emocjonalnego, wycofania społecznego w wyniku izolacji, mocniej odczuła pozbawienie możliwości zaangażowania w swoje szczególne zainteresowania. Agata Borowska w swojej publikacji „Odczytanie procesu adaptacji w sytuacji pandemii i postpandemii Covid-19 w rodzinie dziecka z autystycznym spektrum w świetle koncepcji resilience i resilience rodziny” uważa, że te zakłócenia w codziennym rozkładzie zajęć mogły skutkować stanami określanymi jako „meltdown” - niekontrolowany wybuch negatywnych emocji na skutek nadmiernie doświadczonych bodźców lub nagłej sytuacji.

Poradnie Psychologiczno- Pedagogiczne w Sosnowcu

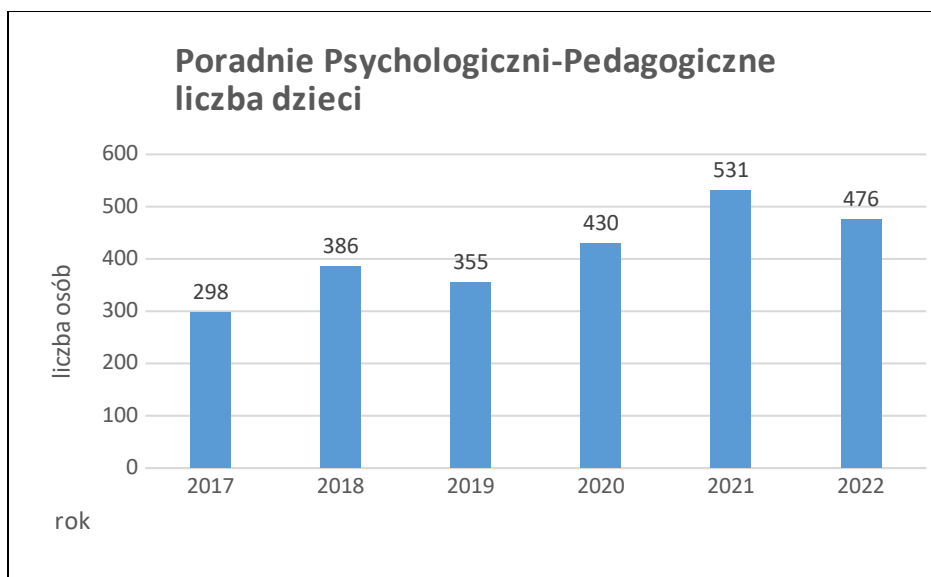
DZIECI OBJĘTE OPIEKĄ PORADNI	WYSZCZEGÓLNIENIE	2017 rok	2018 rok	2019 rok	2020 rok	2021 rok	2022 rok
Dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego (o orzeczonej jednej niepełnosprawności)	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	10	12	10	6	12	12
	Z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	28	32	24	24	33	48
Dzieci z więcej niż jedną niepełnosprawnością posiadający orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	22	14	19	15	20	29
	Z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	14	17	17	36	17	37
Uczniowie z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego (o orzeczonej niepełnosprawności)	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	32	56	42	48	48	56
	Z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	47	59	95	139	78	152
Uczniowie z więcej niż jedną niepełnosprawnością posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	23	21	17	59	21	19
	Z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	7	15	17	62	35	38
Dzieci objęte wczesnym wspomaganiam rozwoju na podstawie opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	95	136	88	13	237	23
	Z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	16	21	19	16	27	53
Dzieci w wieku 3-25 lat z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim uczestniczący w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim, w tym z autyzmem, z zespołem Aspergera	4	3	7	12	3	9

(źródło: Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna nr 1 i nr 2 w Sosnowcu).

Tabela18. Liczba dzieci objętych opieką PPP nr 1 i 2 w Sosnowcu w latach 2017-2022 w zależności od stopnia upośledzenia.

Szeroki zakres pomocy psychologicznej, pomagającej w komunikacji, nawiązywaniu więzi społecznej, rozwijaniu umiejętności psychospołecznych, budowaniu relacji pomagających w funkcjonowaniu w środowisku oferują Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne. W Sosnowcu taki rodzaj wsparcia i pomocy dla dzieci i młodzieży świadczą dwie: Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 1 znajdująca się przy ulicy Piłsudskiego 114 oraz Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna nr 2 przy ulicy Białostockiej. W latach 2017-2022 objęły opieką 2476 dzieci, z tego najmniejsza ich liczba przypada na rok 2017. W latach

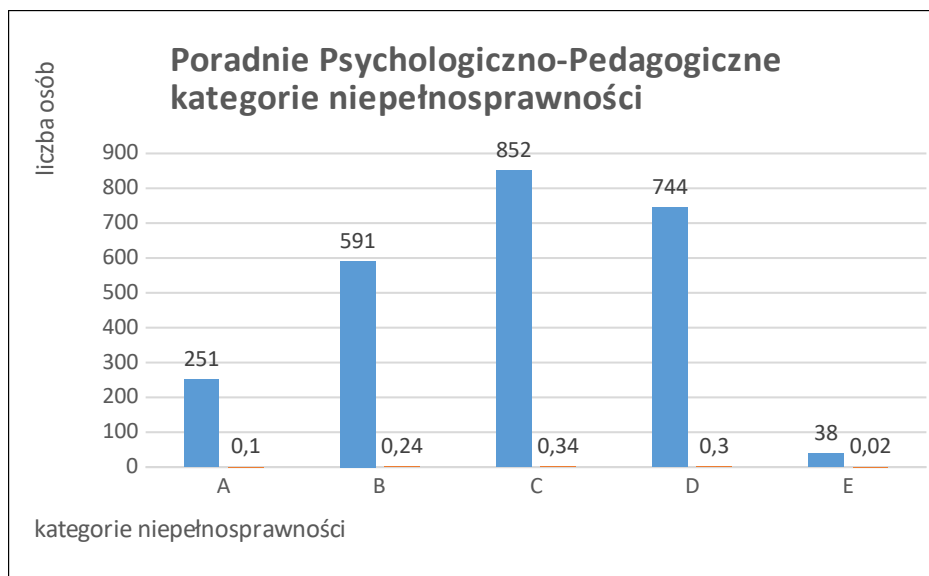
ogłoszonej globalnej pandemii Covid-19, w jej szczytowym momencie w 2021 roku, zarejestrowano najwyższą wartość w ciągu sześciu analizowanych lat, która wynosiła 531 dzieci (Ryc.12).

Ryc.12 Liczba dzieci przyjętych przez Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne w Sosnowcu w latach 2017-2022.

Szerokie spektrum pomocy, jakie oferują Przychodnie Psychologiczno- Pedagogiczne, pozwala na stworzenie grup uwzględniających szczegółową diagnostykę dzieci i uczniów, tym samym spersonalizowanie podejmowanych działań.

W latach 2017-2022 największą grupą objętą pomocą Poradni nr 1 i nr 2 byli uczniowie z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego o orzeczonej niepełnosprawności (Ryc.13). Z kolei najmniej liczna grupa obejmowała wiek od 3 do 25 lat z upośledzeniem w stopniu głębokim. Uczestniczyła ona w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych, stanowiąc niewielki odsetek wszystkich osób. Na przestrzeni omawianych lat liczną grupę stanowiły dzieci objęte wczesnym wspomaganie rozwoju na podstawie opinii Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej. W roku 2021 nastąpił gwałtowny wzrost w tym zakresie, osiągając najwyższą wartość tj. 237 dzieci. Co czwarte dziecko/uczeń korzystający z pomocy poradni posiada więcej niż jedną niepełnosprawność i orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, co dziesiąte natomiast posiada potrzebę kształcenia specjalnego z orzeczoną jedną niepełnosprawnością (Ryc.13).

Ryc.13 Liczba osób i kategorie niepełnosprawności dzieci objętych pomocą PPP nr 1 i nr 2 w Sosnowcu w latach 2017-2022.

Legenda

- A. Dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego o orzeczonej jednej niepełnosprawności
- B. Dzieci i uczniowie z więcej niż jedną niepełnosprawnością posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego
- C. Uczniowie z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego
- D. Dzieci objęte wczesnym wspomaganem rozwoju na podstawie opinii Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej
- E. Dzieci w wieku 3 -25 lat z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim uczestniczący w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych.

Analizując dane dostarczone przez Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne, należy zwrócić również uwagę na wzrost liczby dzieci autystycznych, w tym z zespołem Aspergera w każdej kategorii niepełnosprawności. Stanowią one prawie połowę wszystkich dzieci z niepełnosprawnościami przyjętych przez poradnie. Ten niepokojąco wysoki wzrost odnotowano w dobie pandemii Covid-19, w latach 2020-2022. Wynikająca z raportowanych danych korelacja między wzrostem liczby dzieci w obrębie tej grupy, a osadzeniem w czasie zarażeń koronawirusem jest kontynuacją już wcześniej wyciągniętych wniosków. Autyzm ma bowiem związek ze szczególnym zaburzeniem funkcji mózgu. Jego źródłem może być wada genetyczna, uraz mózgu lub jego choroba. Zadziałanie dodatkowego czynnika jakim była wymuszona i nagła zmiana rytmu życia spowodowana wprowadzonymi restrykcjami, jak również możliwe zarażenie wywołujące lub pogłębiające uszkodzenia w obrębie mózgu są prawdopodobnymi przyczynami wzrostowej tendencji w omawianym okresie.

W odpowiedzi na wzrost występowania problemów psychicznych u najmłodszych, w ramach Projektu współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego: Wiedza, Edukacja, Rozwój w 2021 roku utworzono w Sosnowcu Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży. Placówkę zlokalizowano przy ulicy Piłsudskiego 9. Pilotażowy Projekt objął cztery gminy: Sosnowiec, Będzin, Mysłowice i Dąbrowę Górniczą.

Działania Środowiskowego Centrum Zdrowia Psychicznego dla dzieci i młodzieży opierają się na trzech głównych usługach:

1. koordynacji międzysektorowej i koordynacji jednostkowego procesu zdrowienia,
2. świadczeń zdrowotnych: oddziaływania terapeutyczne, psychoedukacja, poradnictwo psychologiczno-pedagogiczne, wsparcie społeczne oraz leczenie psychiatryczne i psychoterapeutyczne,
3. profilaktyki i edukacji.

W ramach Środowiskowego Centrum Zdrowia Psychicznego dla dzieci i młodzieży funkcjonują: Centrum Koordynacji (Infolinia, Zespół Pierwszego Kontakt, Zespół koordynacji międzysektorowej), rejestracja medyczna, Ośrodek środowiskowej opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży (I poziom referencyjności), Centrum zdrowia psychicznego (II poziom referencyjności), Poradnia Zdrowia Psychicznego dla dzieci i młodzieży i Oddział dzienny rehabilitacji psychiatrycznej dla dzieci i młodzieży.

Centrum adresowane jest zarówno do dzieci poniżej 7 roku życia, dzieci i młodzieży objętej obowiązkiem szkolnym i obowiązkiem nauki, uczniów szkół ponadpodstawowych, jednak nie później niż do ukończenia 21 roku życia, jak również do rodziców lub opiekunów prawnych dzieci i młodzieży. Bezpośrednie działania w projekcie skierowane są na przywracanie zdrowia, budowanie sieci współpracy, wsparcie podmiotów medycznych, społecznych i edukacyjnych oraz prowadzenie profilaktyki. Na miejscu można skorzystać: z pomocy psychiatry, diagnozy psychologicznej, psychoterapii indywidualnej, terapii grupowej, terapii środowiskowej, treningu umiejętności społecznych, grupy wsparcia dla rodziców i oddziału dziennego.

Aktualnie cały świat zmaga się z jednym z najczęściej opisywanych i rozpoznawanych zaburzeń psychicznych jakim min. jest depresja. Rozpoznaje się ją na podstawie specjalnie sporządzonych zasad diagnostycznych. Zaburzenia depresyjne często zaczynają się już w bardzo młodym wieku, obniżają możliwość prawidłowego funkcjonowania i bardzo często mają charakter nawracający. Depresja jest chorobą ogólnoustrojową, jej występowanie i brak właściwego leczenia powoduje zwiększenie ryzyka występowania chorób somatycznych i na odwrót – choroby somatyczne, zwłaszcza przewlekłe, zwiększają ryzyko wystąpienia depresji. Dlatego też tak istotne jest podejmowanie profilaktycznych działań mających na celu zapobieganie, wczesne wykrywanie i leczenie depresji. Jednym z najistotniejszych problemów związanych z występowaniem zaburzeń depresyjnych jest fakt, iż stanowią one

czynnik wysokiego ryzyka popełniania samobójstw. Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego dla dzieci i młodzieży stanowi odpowiedź na potrzeby mieszkańców Sosnowca.

Od początku działania Projektu do 31.08.2023 roku Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego objęło wsparciem łącznie 3554 osób, w tym 1528 dzieci i młodzieży oraz 2026 dorosłych, rodziców i opiekunów, realizując 90,20% wskaźnika ogólnego dotyczącego dzieci i młodzieży oraz 96,06% wskaźnika ogólnego, który dotyczy dorosłych (rodziców). W Sosnowcu lekarze i terapeuci udzielili pomocy 2284 osobom: dzieciom i młodzieży.

Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego dla dzieci i młodzieży w Sosnowcu kończy swoją działalność z dniem 31 grudnia 2023 roku. Podobne oddziaływania będą nadal realizowane w ramach umowy z NFZ jako Ośrodek Środowiskowej Opieki Psychologicznej i Psychoterapeutycznej dla Dzieci i Młodzieży oraz przez Poradnię Zdrowia Psychicznego w ramach której będzie funkcjonował także Oddział dzienny.

V. Działania realizowane w latach 2020-2023 przez placówki oświatowo - wychowawcze

Zaburzenia psychiczne są chorobą obejmującą nie tylko psychikę, ale dotyczą całego organizmu. Globalizacja, tempo życia, coraz większe wymagania, nieumiejętność radzenia sobie z otaczającą, wciąż zmieniającą się rzeczywistością są niepodważalnie przyczyną rozwoju zaburzeń psychicznych, w tym depresji i stanów lękowych. Wywieranej przez pędzące życie presji nie wytrzymują nie tylko dorośli, ale również najmłodsze dzieci i młodzież. Efektem jest poszukiwanie nawet chwilowego ukojenia w środkach psychotropowych czy alkoholu, które w wielu wypadkach prowadzą jednak do uzależnień, a w ekstremalnych przypadkach do prób samobójczych i samobójstw. Aktualnie bardzo poważne problemy psychiczne występujące w naszym społeczeństwie zostały pogłębione z powodu trzyletniego okresu ogólnoswiatowej epidemii Covid-19. Czynniki psychospołeczne, które wystąpiły w trakcie koronawirusa miały bezpośredni wpływ na ich rozwój. Stresorami tymi były głównie: realny strach przed zarażeniem siebie i rodziny, utrudniony dostęp do opieki medycznej, niejednoznaczne komunikaty medialne, izolacja, praca i nauka zdalna oraz ograniczenia wolności osobistej. Liczne badania wykazały, że Covid-19 wpłynął także na czynności ośrodkowego układu nerwowego, które wywoływały objawy neuropsychogenne. Niewątpliwie wszystkie problemy związane z pandemią będą miały oddźwięk długofalowy, utrzymujący się jeszcze przez wiele postpandemicznych lat w postaci stresu pourazowego. Umiejętność radzenia sobie z tymi trudnymi aspektami dotyczy całego społeczeństwa, począwszy od dzieci, ich rodzin, nauczycieli, pedagogów oraz lekarzy.

W Sosnowcu podjętych zostało wiele, szeroko zakreślonych działań, które mają na celu wyjście naprzeciw zaistniałym problemom.

Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Sosnowcu

W latach 2020 - 2023 jedną z ciekawszych propozycji z obszaru profilaktyki zdrowia psychicznego była kampania edukacyjna pn. „Nikt nie jest doskonały”, skierowana do uczniów, ich rodziców oraz nauczycieli i pedagogów szkolnych. W ramach tego przedsięwzięcia zorganizowane zostały szkolenia zarówno indywidualne, jak i zespołowe: „Empatyczne poniedziałki i czwartki”, „Pozytywna dyscyplina”, „Apteczka pierwszej pomocy emocjonalnej”, „Przyjaciele Zippiego”, „Golden 5”, „Unplugged”, „Słowa za oknami”, dotyczące profilaktyki uzależnień behawioralnych, umiejętności diagnozowania zachowań autodestrukcyjnych u młodzieży szkolnej, radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych i stresowych. Najważniejsze tematy związane były z aktualną sytuacją po zapaści covidowej czyli integracja po izolacji, budowanie relacji opartych na współpracy i bez przemocy, zagadnienia obejmujące ochronę i wzmacnianie odporności psychicznej dzieci i młodzieży. Przygotowane zostało spotkanie dla rodziców pn. „Rodzice partnerami szkoły, ale jak sobie radzić trudnych sytuacjach?” oraz konferencja „Pomoc Psychologiczno-Pedagogiczna dla uczniów w spektrum autyzmu (ASD) w systemie edukacji”.

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 1 w Sosnowcu

Działania poradni bez względu na rodzaj zgłaszanego problemu ukierunkowane były na wsparcie i pomoc dzieciom, uczniom, rodzicom i nauczycielom. W omawianym okresie czasu zorganizowane zostały zajęcia o charakterze profilaktycznym dla dzieci i uczniów, które prowadzone były przez pracowników poradni na terenie placówek. Warsztaty dotyczyły głównie rozwijania umiejętności związanych z rozróżnianiem oraz definiowaniem emocji, wskazywania sposobów reagowania na stres i minimalizowania jego skutków. Odbyły się zajęcia dotyczące profilaktyki zdrowia psychicznego, wpływu aktywności sportowej na dobrostan natury psychicznej, rozwijające kompetencje społeczno-emocjonalne oraz najistotniejsze z punktu omawianej tematyki problemy wieku adolescencji, w tym depresja i myśli suicydalne. Przeprowadzone zostały zajęcia grupowe w zakresie Treningu Umiejętności Społecznych dla dzieci w różnym wieku.

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 2 w Sosnowcu

W ramach wsparcia i pomocy świadczonej dzieciom i rodzicom prowadzona była grupa psychoterapeutyczna Psychoselfie, przeprowadzająca rozmowy terapeutyczne oraz procesy terapii indywidualnej. Cyklicznie, co miesiąc przygotowywany był felieton „Porady ojca psychologa” z zakresu psychoedukacji, skierowany nie tylko do młodzieży, ale również rodziców i nauczycieli. Uczniowie mający trudności z prawidłowym funkcjonowaniem emocjonalno-społecznym z klas od 2 do 5 szkoły podstawowej uczestniczyli w Treningu Umiejętności Społecznych, analizującym między innymi higienę zdrowia psychicznego. Przeprowadzono cykl szkoleń pn. „Zdrowie psychiczne, jak kształtować zdrowie psychiczne u dzieci i dorosłych”, czy „Higiena zdrowia psychicznego – jak wspierać i pomóc dzieciom i młodzieży w kryzysie”. Bardzo interesującą propozycją obejmującą wsparciem i pomocą młodszych i starszych uczniów była współpraca z kinem Helios w Sosnowcu w ramach

projektu edukacyjnego. Ciekawa formuła obejmowała nie tylko odpowiednio tematycznie dobrany seans, ale również spotkanie ze specjalistą i rozmowę, nawiązującą do zagadnień poruszanych w filmie. Spotkania dla wszystkich mieszkańców Sosnowca w ramach Cafe Helios dotyczyły ważnych dla rodziców tematów jak: dorastanie dzieci i młodzieży, depresja, zaburzenia lękowe oraz stres u dziecka.

Przedszkole Miejskie Nr 2 w Sosnowcu

Przeprowadzono cykl pogadanek obejmujący tematykę dotyczącą: rozpoznawania, wyrażania i radzenia sobie z emocjami - zwłaszcza trudnymi, przestrzegania norm i zasad współżycia w grupie rówieśniczej, tolerancji dla drugiego człowieka i rozwiązywania zaistniałych konfliktów. Zrealizowane zostały projekty i programy edukacyjne tj.: Międzynarodowy Projekt Edukacyjny „Emocja”, Ogólnopolski Projekt „Bajkowa wyprawa”, „Radosne przedszkole” , „W krainie relaksu”.

Ważnym działaniem było prowadzenie zajęć kształtujących kompetencje emocjonalno-społeczne, opracowywanie i realizowanie indywidualnych programów wspomagających społeczno-emocjonalny rozwój dziecka czy przeprowadzanie indywidualnych rozmów z dzieckiem i rodzicami, także z udziałem psychologa i pedagoga.

Przedszkole Miejskie Nr 3 w Sosnowcu

Obok działań związanych z rozwiązywaniem kryzysu w rodzinie czy zwalczaniem niepokoju związanego z wojną na Ukrainie, uwaga przedszkola skierowana była na zdrowie psychiczne podopiecznych. Nauczyciele w swojej pracy wychowawczo-dydaktycznej szczególnie dbali o dobrostan psychiczny dzieci między innymi poprzez realizowanie zagadnień II podstawy programowej, którym jest obszar emocjonalny. Organizowane zajęcia uczyły dzieci poznawania podstawowych emocji, ich nazywania oraz radzenia sobie z trudnościami.

Przedszkole Miejskie Nr 7 w Sosnowcu

We współpracy z Regionalnym Ośrodkiem Metodyczno-Edukacyjnym „Metis” w Katowicach zrealizowany został Program Przedszkola Promującego Zdrowie. Wszyscy nauczyciele wdrażali autorski program pt. „Zdrowie naszych dzieci dziś dla jutra” oraz projekt terapeutyczny – „Bajka jest dobra na wszystko”. Cała społeczność przedszkolna wzięła udział w kampanii społecznej „Przytul dziecko” i Ogólnopolskim Projekcie Edukacyjnym „Bajki pomagajki, czyli o magicznej mocy bajkoterapii”. Istotnym elementem były szkolenia dla kadry: „Wczesne rozpoznawanie dysharmonii rozwojowych i podjęcie wczesnej interwencji w przedszkolu”, „Smutek, przygnębienie czy depresja”?.

Przedszkole Miejskie Nr 15 w Sosnowcu

W ramach podnoszenia kompetencji w obszarze przeciwdziałania zaburzeniom psychicznym wśród dzieci nauczyciele uczestniczyli w licznych szkoleniach: „Diagnoza dzieci w wieku przedszkolnym”, „Zajęcia rewalidacyjne w przedszkolu”, „Jak budować poczucie własnej

wartości wśród dzieci”, „Podsumowanie pracy pedagoga specjalnego w pigułce: najlepsze praktyki i wskazówki”, „Nic co czujesz nie jest złe – warsztaty z zakresu edukacji społeczno-emocjonalnej w przedszkolu”. Dwa razy w miesiącu odbywał się Trening Umiejętności Społecznych prowadzony przez psychologa zajęć dla starszych grup wiekowych. Przedszkole uczestniczyło w Ogólnopolskim Projekcie Edukacyjnym pt. „Emocja”.

Przedszkole Miejskie Nr 27 w Sosnowcu

Ciekawym, innowacyjnym rozwiązaniem było zorganizowanie „pudełek humorka”, w których znajdują się przedmioty ułatwiające rozładowanie negatywnych emocji (kulki gniotki, woreczki z kuleczkami, gazety do targania). Zwiększając wiedzę i umiejętności praktyczne w obszarze pomocy rodzinie, w której występują problemy zaburzeń psychicznych u dzieci lub przemocy domowej pedagodzy wzięli udział w warsztatach: „Kształtowanie kompetencji społeczno-emocjonalnych u dzieci w wieku przedszkolnym”, „Nic co czujesz nie jest złe”, „Bezpieczeństwo dziecka. Stosowanie procedury Niebieskiej Karty”, „Pozytywna dyscyplina”, „Trening umiejętności społecznych”, „Forum Kadry Włączającej”. Dwa razy w tygodniu odbywały się konsultacje z psychologiem i pedagogiem specjalnym, celem udzielenia pomocy oraz ochrony zdrowia psychicznego dzieci.

Przedszkole Miejskie Nr 28 w Sosnowcu

Nauczyciele przedszkola uczestniczyli w szkoleniach: „Jak tworzyć przedszkole promujące zdrowie”, „Poczucie własnej wartości-wzmacnianie samooceny uczniów”, „Profilaktyka uzależnień behawioralnych i zachowań ryzykownych prezentowanych w sieci”, „Dziecko ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, Zespół Aspergera a zaburzenia lękowe”, „Wczesne rozpoznawanie u dzieci dysharmonii rozwojowych”, pozwalających na zdobycie nowych kompetencji i umiejętności w pracy z rodziną i dziećmi doświadczającymi trudności w rozwoju emocjonalnym i społecznym. Zorganizowane zostały dwie konferencje: „Kondycja psychiczna dzieci, w jaki sposób je wspierać?” i „Depresja u dzieci i młodzieży. Jak odzyskać radość, zagadnienia pedagogiczne”. Wdrożono pięcioletni program „Zdrowy Przedszkolak”, poświęcony zdrowiu psychicznemu z przewodnim tematem modułu - „Emocje, zachowania, relacje społeczne”.

Przedszkole Miejskie Nr 30 w Sosnowcu

Podjęmując działania o charakterze edukacyjno – profilaktycznym z obszaru zdrowia psychicznego kształtowano świadomości w obszarze zespołu Downa, zapewniono pomoc psychologiczno-pedagogiczną, udzielono wsparcia rodzicom, zorganizowano Tydzień Samopomocy.

Przedszkole Miejskie Nr 33 w Sosnowcu

Zorganizowane zostały webinaria dla nauczycieli pt.: „Kiedy emocje krzyczą”, „Profilaktyka uzależnień behawioralnych i zachowań ryzykownych”, „4xP, czyli praktyczna pomoc psychologiczno-pedagogiczna”.

Przedszkole Miejskie Nr 35 w Sosnowcu

Przeprowadzono między innymi szkolenia w zakresie uruchomienia procedury Niebieskiej Karty.

Przedszkole Miejskie Nr 38 w Sosnowcu

W ramach wzmocnienia kompetencji nauczycieli zorganizowano szkolenia i webinaria: „Jak pracować z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w przedszkolu?”, „Zespół Aspergera, spektrum autyzmu-okiem psychologa i nauczyciela”. Wdrożono program wspierający dzieci z trudnościami - moduł II „Emocje w życiu codziennym”. Projekt zainaugurowany został w Światowy Dzień Zdrowia Psychicznego z nadrzędnym celem upowszechniania polityki zdrowia psychicznego oraz edukacji społecznej w zakresie profilaktyki zaburzeń emocjonalnych i psychicznych.

Przedszkole Miejskie Nr 39 w Sosnowcu

W miesiącach wrzesień/październik przeprowadzono szczegółowe diagnozy wychowanków, które następnie przekazywano rodzicom, celem ewentualnego podjęcia czynności niwelujących czy ograniczających zaburzenia zauważone u dziecka. Od września 2022 roku zatrudniony jest w przedszkolu psycholog i pedagog specjalny, prowadzący indywidualne zajęcia z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej. W ramach wsparcia dzieci z nadwrażliwościami zmysłowymi przygotowano Mobilną Strefę Ciszy (filcowy namiot niewielkich rozmiarów), ograniczającą dopływ bodźców z zewnątrz.

Przedszkole Miejskie Nr 40 w Sosnowcu

Cała społeczność przedszkolna wzięła udział w obchodach Światowego Dnia Osób z Zespołem Downa i Światowego Dnia Autyzmu. Udostępniono na stronie internetowej przedszkola informacje kształtujące świadomość rodziców w zakresie profilaktyki zdrowia psychicznego pn. „Rzeczy, które warto mówić swoim dzieciom”.

Przedszkole Miejskie Nr 44 w Sosnowcu

Wzmacniając przygotowanie nauczycieli do wczesnej diagnostyki dziecka zorganizowane zostały szkolenia: „Obserwacja diagnostyczna dziecka. Niepokojące objawy rozwojowe wieku przedszkolnego i szkolnego”, „Trening regulacji emocji” , „Dziecko z zaburzeniami

lękowymi” , „Depresja u dzieci i młodzieży. Rozpoznanie i pierwsza pomoc”, „Dziecko z mutyzmem w placówce oświatowej- rozumienie i metody pracy”, „Zaburzenia sensomotoryczne u dzieci z autyzmem i zespołem Aspergera”. Wdrożono program promocji zdrowia psychicznego „Przyjaciele Zippiego”, umieszczono na stronach internetowych autorskie artykuły naukowe jak „Teratogeny wpływ alkoholu na rozwój dziecka – FASD, Zespół Aspergera”.

Przedszkole Miejskie Nr 47 w Sosnowcu

W ramach ochrony zdrowia psychicznego zrealizowano szkolenia: „Jak wspierać dzieci w radzeniu sobie z lękiem”, „Przedszkolny program wspierania zdrowia psychicznego dzieci - wskazówki praktyczne”, „Wirtualny świat dzieci- granice i możliwości”.

Przedszkole Miejskie Nr 50 w Sosnowcu

Przedsięwzięcia z zakresu profilaktyki zdrowia psychicznego dedykowane dzieciom obejmowały przede wszystkim rozwijanie i dbanie o wiarę we własne siły, poczucie własnej wartości i przynależność do grupy, naukę empatii i współpracy, nazywanie uczuć oraz prawidłowe zachowania się pod ich wpływem, przygotowanie do wejścia w życie szkolne, niwelowanie lęków, stresu.

Przedszkole Miejskie Nr 52 w Sosnowcu

Aktywność przedszkola koncentrowała się w głównej mierze na wsparciu i pomocy dla dzieci narażonych i doświadczających kryzysów psychicznych. Zrealizowano obszerny cykl szkoleń, konferencji, w tym naukowych, projektów oraz przedszkolnych uroczystości, w tym: „ABC emocji, czyli jak rozmawiać z dzieckiem o emocjach”, „Jak odnaleźć siebie w obecnym czasie? Jak radzić sobie z lękiem?”, „Oswój swój stres-obudź wewnętrzny spokój”, „Profilaktyka uzależnień behawioralnych i zachowań ryzykownych prezentowanych w sieci”, „Wczesne rozpoznawanie u dzieci dysharmonii rozwojowych i podjęcie wczesnej interwencji w przedszkolu”, „Wspieranie zdrowia psychicznego i dobrostanu uczniów i nauczycieli”, „Zaburzenia emocjonalne u dzieci i młodzieży w kontekście pandemii”, „Wsparcie psychiczne i emocjonalne dzieci i młodzieży w środowisku szkolnym”. Wdrożono Projekt promujący ochronę zdrowia psychicznego „Przyjaciele Zippiego”.

Przedszkole Miejskie Nr 55 w Sosnowcu

W ramach ochrony zdrowia psychicznego dzieci przeprowadzono szkolenia: „Porozumienie bez przemocy” - jak je zaprosić do edukacyjnej przestrzeni?”, „Jak pomóc sobie w kryzysie psychicznym - podstawy interwencji kryzysowej”, „Samouszkodzenia i autoagresja u nastolatka. Czym jest i jak pomóc?”, „Depresja dzieci i młodzieży” oraz wzięto udział w licznych konferencjach: „Rozpoznanie symptomów zaburzeń depresyjnych u dzieci i młodzieży”, „Standardy Ochrony Dzieci - symbol jakości ochrony dzieci przed krzywdzeniem w placówce”, „Trauma”.

Przedszkole Miejskie Nr 59 w Sosnowcu

Podjmując działania edukacyjno – profilaktyczne wzmacniające zdrowie psychiczne dzieci zrealizowano następujące programy i projekty: „Przyjaciele Zippiego”, „Obchody Światowego Dnia Zdrowia Psychicznego”, „Praca z dzieckiem z różnymi trudnościami emocjonalnymi i behawioralnymi”, „Depresja u dzieci”, „Mutyzm czy nieśmiałość”, „Jak nauczyciel może wspierać rodziców dziecka z orzeczeniem”, „Bajkoterapia w rozwoju emocjonalnym dziecka”, „Pomoc psychologiczno-pedagogiczna według nowych przepisów - jak przekonać rodziców o konieczności specjalnego wsparcia dla dziecka”.

Przedszkole to początek edukacji i jednocześnie bardzo ważny moment w życiu małego człowieka. Spędzając czas poza domem dziecko rozwija swoje umiejętności, zdolności poznawcze, w tym czasie jego kompetencje bardzo szybko rozwijają się. Jest to moment szczególny w rozwoju, mający wpływ na dalsze życie. Działalność przedszkoli jest zatem kluczowa w prawidłowym diagnozowaniu dzieci, wczesnym reagowaniu na deficyty rozwojowe czy zaburzenia emocji.

Czas pandemii, zamknięcie szkół i idąca za tym konieczność wprowadzenia zdalnego nauczania podkreślił i spotęgował większość problemów sfery psychicznej nastolatków. Mówiąc o problemach psychicznych młodych ludzi koncentrujemy się głównie na zaburzeniach nastroju, depresji, problemie uzależnień behawioralnych, kwestiach przemocy w środowisku rówieśniczym. Z polskiego badania G. Ptaszek, G.D. Stunża et al. projekt badawczy „Zdalne nauczanie a adaptacja do warunków społecznych w czasie epidemii koronawirusa” Warszawa 2020 r., wynika, że zamknięcie placówek oświatowych negatywnie wpłynęło na samopoczucie młodych ludzi. 18% uczniów czuło się dużo gorzej, 30% trochę gorzej, a 23% dziewcząt i 8% chłopców zgłosiło wysoki poziom nasilenia depresji. Szkoła to miejsce, gdzie młodzież zdobywa wiedzę o sobie i świecie zgodnie z programem nauczania. Jest to też bardzo ważne środowisko, które wywiera ogromny wpływ na rozwój emocjonalny i społeczny ucznia. Istotne jest więc, aby spędzając w szkole dużą część swojego życia, była ona otoczona nauczycielami, którym ufają oraz specjalistami, którzy będą ich wspierać i reagować na problemy i sytuacje kryzysowe.

Motywnym przewodnim w sosnowieckich szkołach podstawowych była realizacja corocznych działań wspierających uczniów w rozumieniu i radzeniu sobie z różnymi problemami zdrowia psychicznego, takimi jak lęk, wykluczenie, niskie poczucie własnej wartości.

Szkoła Podstawowej nr 1 w Sosnowcu

Wdrożono programy profilaktyczne i edukacyjne oraz zajęcia warsztatowe takie jak: „Spójrz inaczej”, „Akademia Bezpiecznego Puchatka”, „Debata” w klasach 5 i 6, „Zdrowa Głowa”, „Czytanie na dywanie”. W ramach oddziaływań „Zdrowe Relacje” podjęto inicjatywy: Tygodnia Życzliwości, Światowego Dnia Zdrowia Psychicznego, Światowego Dnia Walki z Depresją.

Szkoła Podstawowej nr 3 w Sosnowcu

Obok zajęć dla uczniów i rodziców podnoszących tematy przyczyn powstawania zaburzeń depresyjnych, szkoła podjęła działania wspierające uczniów w trakcie nauki zdalnej oraz po powrocie do szkoły, a także wzięła udział w projektach i programach: „Apteczka pierwszej pomocy emocjonalnej”, „eMOCje w głowie”, „Bezpieczniki Taurona”, „Ludzie ludziom”. Nauczyciele, wzmacniając swoje kompetencje uczestniczyli w szkoleniach: „Budowanie prawidłowego obrazu siebie-rozwijanie poczucia własnej wartości”, „Terapia EMDR (terapia traumy I i II stopień)”, „Psychoterapia dzieci i młodzieży”, „Budowanie samoświadomości emocjonalnej i odporności psychicznej ucznia”.

Szkoła Podstawowej nr 4 w Sosnowcu

Poza realizacją programu Golden Five zorganizowane zostały dla uczniów klas 7 – 8 zajęcia profilaktyki zdrowia psychicznego przy współpracy z Centrum Zdrowia Dziecka i Matki im. Jana Pawła II w Sosnowcu.

Szkoła Podstawowej nr 6 w Sosnowcu

Dla uczniów klas 3 przeprowadzono zajęcia: „Jak odczytywać emocje”, „Jak ukrywać emocje w filizance”, „Jak radzić sobie z trudnymi emocjami”. Uczniowie klas 4 uczestniczyli w lekcjach: „Rola emocji w moim życiu”, „Klasa moim wsparciem-radzenie sobie ze stresem związanym z izolacją”, „Jak sobie radzić z niepowodzeniami”. Dzieci z klas starszych wzięły udział w cyklu zajęć dotyczących ochrony zdrowia psychicznego przy współpracy z Centrum Zdrowia Dziecka i Matki im. Jana Pawła II w Sosnowcu. Szkoła zorganizowała trwającą miesiąc akcję Niebieskie Serce dla Autyzmu, połączoną z Błękitnym Marszem na rzecz dzieci z autyzmem i zespołem Aspergera.

Szkoła Podstawowej nr 8 w Sosnowcu

Działania dedykowane zdrowiu psychicznemu obejmowały realizację programu „Szkoła pozytywnego Myślenia” oraz „Myślę pozytywnie”.

Szkoła Podstawowej nr 10 w Sosnowcu

Poza realizacją projektów np. „Forum kadry włączającej województwa śląskiego”, „Edukacja włączająca” czy „Nikt nie jest doskonały” szkoła nawiązała współpracę z Centrum Zdrowia Dziecka i Matki im. Jana Pawła II w Sosnowcu, ukierunkowaną na podnoszenie kompetencji i warsztatu pracy z uczniami z zaburzeniami psychicznymi.

Szkoła Podstawowej nr 12 w Sosnowcu

Przeprowadzono szkolenia dla nauczycieli oraz zrealizowano tematykę godzin wychowawczych: „Emocje mają moc. Dlaczego umiejętność samoregulacji w rozwoju emocjonalno-społecznym młodzieży jest tak ważna”, „Budowanie poczucia własnej wartości uczniów”, „Czym jest zdrowie psychiczne”, „Gdzie szukać pomocy w sytuacjach kryzysowych”, „Jak dbać o swój dobrostan”.

Szkoła Podstawowej nr 13 w Sosnowcu

Działania w obszarze zdrowia psychicznego koncentrowały się przede wszystkim na udzielaniu wsparcia dzieciom oraz kierowaniu do specjalistów w tym zakresie. Zrealizowano następujące szkolenia i konferencje: „Kryzys psychiczny uczniów w sytuacji zwiększonego stresu, wykluczenia, izolacji”, „Wsparcie rozwoju i ochrona młodzieży jako kluczowy element polskiej racji stanu”, „Autyzm. Codziennosc... Nietypowe sytuacje w szkole”, „Klimat, relacje, bullying”, „Mały człowiek w wielkim świecie. Profilaktyka i terapia uzależnień behawioralnych”.

Szkoła Podstawowej nr 15 w Sosnowcu

Działania dyrekcji i pedagogów skupiały się wokół szkolenia Rady Pedagogicznej i ustawicznego podnoszenia kompetencji nauczycieli, wsparcia dzieci i młodzieży, konsultacji, mających na celu poszerzenie wiedzy z zakresu zdrowia psychicznego.

Szkoła Podstawowej nr 16 w Sosnowcu

W ramach ochrony zdrowia psychicznego uczniów zrealizowano programy profilaktyczne oraz szkolenia podnoszące umiejętności nauczycieli w sytuacjach kryzysowych: „Profilaktyczny Bank dobrych Praktyk”, „Spójrz inaczej”, „Znajdź właściwe rozwiązanie”, „Dziecko z zaburzeniami lękowymi w przedszkolu i szkole”, „Zdalni nauczyciele i zdalni uczniowie”, „Zatroskani XXI-zdrowie psychiczne polskich nastolatków w czasie nauki zdalnej”, „Zaburzenia psychiczne przejawiające się myślami samobójczymi i zachowaniami autodestrukcyjnymi u młodzieży szkolnej”, „Odporność psychiczna, jak nauczyć uczniów dbać o siebie w trudnych sytuacjach”, „Neurobiologia konfliktu z nastolatkiem. Dlaczego tak trudno zrozumieć uczniów i własne dzieci”. W szkole przeprowadzono cykl pogadanek na temat konfliktów rówieśniczych między uczniami oraz sposobów ich rozwiązania, zorganizowano akcje profilaktyczne nawiązujące do Dnia Walki z Depresją, warsztaty dla uczniów, rodziców, nauczycieli pn. Profilaktyka zdrowia psychicznego. Zakupiono do biblioteki szkolnej publikacje do realizacji projektów edukacyjnych oraz specjalistyczne oprogramowanie do prowadzenia zajęć z uczniami wymagającymi wsparcia.

Szkoła Podstawowej nr 17 w Sosnowcu

Nauczyciele podjęli wspierające działania, mające na celu łagodne i bezstresowe przejście uczniów do nauki stacjonarnej po pandemicznej przerwie. Prowadzone działania obejmowały cztery obszary – integrację, współpracę, lekcje w plenerze, zabawę i relaks. Podjęto aktywności: „Poznajmy się jeszcze raz”, „Tak samo, a jednak inaczej”, „Akcja integracja”, „Akcja relacja”. Cyklicznie odbywały się literackie przedpołudnia w Parku Sieleckim oraz „Kalambury do lektury”. Uruchomiono „Szkolną pocztę – List do nauczyciela” oraz wprowadzono „Przerwę z pedagogiem” dla uczniów potrzebujących rozmowy i wsparcia. Zorganizowano wydarzenia: Dzień Tolerancji, Ogólnopolski Dzień Walki z Depresją, Dzień walki z dyskryminacją osób niepełnosprawnych, Dzień Przyjaciela, Dzień Sportu. Nauczyciele wzięli udział w szkoleniach: „Relacje w (od)budowie, Wychowanie i profilaktyka po powrocie uczniów do szkoły”, „Kiedy ludzie są razem, to...”, „Wsparcie i rozwój społeczno-emocjonalny dzieci w wieku szkolnym”.

Szkoła Podstawowej nr 18 w Sosnowcu

W zakresie ochrony zdrowia psychicznego podjęto profilaktykę poprzez: rozmowy indywidualne i grupowe, kształtowanie właściwych postaw społecznych, prawidłową komunikację, przeciwdziałanie uzależnieniom, pomoc psychologiczno-pedagogiczną wspierającą i motywującą. Minimalizowano skutki zaburzeń rozwojowych oraz zapobiegano zaburzeniom zachowania poprzez: eliminowanie napięć psychicznych na tle niepowodzeń szkolnych, organizowanie zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, zajęcia psychoedukacyjne z zakresu profilaktyki cyberprzemocy, propagowanie idei wolontariatu, rozwijanie postaw zaangażowania na rzecz potrzebujących pomocy. Inicjowano i prowadzono działania mediacyjne i interwencje w sytuacjach kryzysowych, zorganizowano możliwość stałego kontaktu z pedagogiem szkolnym.

Szkoła Podstawowej nr 19 w Sosnowcu

W ramach wsparcia i pomocy dla dzieci zorganizowano i przeprowadzono: akcje profilaktyczne, będące cyklem spotkań uczniów z psychologiem z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, konferencje – „Kształcenie specjalne w szkole”, pogadanki dla uczniów – „Emocja i kondycja psychiczna”, szkolenia dla nauczycieli – „Efektywność profilaktyki selektywnej”, szkolenia dla rodziców – „Depresja i kryzys suicydalny. Na co zwrócić uwagę, kiedy udać się po pomoc”.

Szkoła Podstawowej nr 20 w Sosnowcu

Działania podjęte przez pedagoga szkolnego w obszarze ochrony zdrowia polegały na udzielaniu pomocy psychologicznej dzieciom oraz rodzicom w formie rozmów indywidualnych stacjonarnie lub zdalnie. W ramach rewalidacji dla uczniów zagrożonych niedostosowaniem społecznym przeprowadzono rozmowy indywidualne dotyczące samoakceptacji i samooceny, wdrożono metody radzenia sobie ze stresem, ćwiczenia związane z asertywnością, pomoc w rozwiązywaniu konfliktów koleżeńskich, rozmowy wspierające i motywujące. Przeprowadzono szkolenia nauczycieli: „Neurobiologia konfliktu z nastolatkiem. Dlaczego tak trudno zrozumieć własne dziecko”, „Trudne czasy tworzą silnych ludzi”, „Uczeń w sytuacji kryzysu. Zaburzenia psychiczne przejawiające się myślami samobójczymi i zachowaniami autodestrukcyjnymi u młodzieży”, „Wzmacnianie zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w kontekście zapobiegania zaburzeniom depresyjnym”. Miała miejsce wizyta studyjna w Centrum Psychoterapii i Leczenia Uzależnień w Sosnowieckim Szpitalu Miejskim Sp. z o.o. w restrukturyzacji. Odbyła się konferencja edukacyjno-szkoleniowa „Mały człowiek w wielkim świecie. Profilaktyka w terapii uzależnień behawioralnych”.

Szkoła Podstawowej nr 21 w Sosnowcu

Działania dedykowane zdrowiu psychicznemu obejmowały realizację programu: „Apteczka pierwszej pomocy”, „Debata o dopalaczach”, „Fred goes net-elementy”. Zorganizowane zostały szkolenia i webinaria: „Smutek, przygnębienie czy depresja? Wskazówki do pracy z dziećmi i młodzieżą”, „Dziecko w emocjach. Regulacja emocji u dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym”, „Lęki dziecięce. Zapobieganie i narzędzia wsparcia”. Odbyły się

konsultacje uczniów i ich rodziców z psychologiem w zakresie badania w kierunku diagnozy depresji, diagnozy w kierunku lęku społecznego, diagnozy w kierunku spektrum autyzmu, założenie Niebieskiej Karty.

Szkoła Podstawowej nr 22 w Sosnowcu

W zakresie wsparcia i pomocy dla dzieci doświadczających różnego rodzaju trudności i kryzysów psychicznych zorganizowano akcje profilaktyczne, konferencje, pogadanki dla uczniów, oraz szkolenia dla nauczycieli.

Szkoła Podstawowej nr 23 w Sosnowcu

Uczniowie uczestniczyli w akcjach profilaktycznych, pogadankach, warsztatach i projektach, nauczyciele wzięli udział w szkoleniach: „Zespół Aspergera-strategie wspieranie ucznia”, „Objawy psychosomatyczne u dzieci”, „Zrozum mnie-wczesna diagnoza problemów rozwojowych dzieci w wieku 5-10 lat”, „Uzależnienia- mechanizmy, profilaktyka, leczenie”.

Szkoła Podstawowej nr 25 w Sosnowcu

Szkoła uruchomiła popołudniowe dyżury pracownika poradni psychologiczno- pedagogicznej dla uczniów i rodziców. Zrealizowano programy: „Profilaktyczny Bank Dobrych Praktyk”, „Spójrz inaczej”, „Akademia Dojrzewania”. Miały miejsce warsztaty dla rodziców pt. „Szkoła dla rodziców” oraz dla rady pedagogicznej w ramach VIII projektu Środowiskowego Centrum Zdrowia Psychicznego Dzieci i Młodzieży.

Szkoła Podstawowej nr 27 w Sosnowcu

Podjmując przedsięwzięcia wzmacniające zdrowie psychiczne uczniów nawiązana została współpraca z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną, poradnią specjalistyczną, placówkami doskonalenia nauczycieli, organizacjami pozarządowymi oraz instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży.

Szkoła Podstawowej nr 29 w Sosnowcu

Na bieżąco przeprowadzane były konsultacje i rozmowy z uczniami oraz ich rodzicami. Dla uczniów klas 8 zorganizowano warsztaty radzenia sobie ze stresem, wychowawcy klas realizowali program „Apteczka Pierwszej Pomocy”.

Szkoła Podstawowej nr 30 w Sosnowcu

Oprócz rozmów, porad, konsultacji zorganizowano konferencje: „Mały człowiek w wielkim mieście”, „Stres w pracy nauczyciela”, „Pokochaj autyzm w Twojej szkole”, „O współpracy nauczycielskiej, czyli jak z ograniczeń wydobyć potencjał”.

Szkoła Podstawowej nr 35 w Sosnowcu

Uczniowie szkoły uczestniczyli w projekcie „Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego dla dzieci i młodzieży”. Zorganizowano spotkania dla rodziców i uczniów z funkcjonariuszami Policji. Nauczyciele uczestniczyli w szkoleniach i konferencjach tematycznych jak ”Profilaktyka uzależnień behawioralnych i zachowań ryzykownych prezentowanych w sieci”.

Szkoła Podstawowej nr 36 w Sosnowcu

Podnosząc kompetencje nauczycieli i pedagogów szkolnych, wzmacniające zdrowie psychiczne uczniów odbyły się szkolenia: „Bezpieczeństwo w szkole, jak o nie zadbać”, „Uczeń w sytuacji kryzysu”, „Ochrona i wzmacnianie zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży”, „Interwencja kryzysowa z perspektywy nauczyciela”, „Bezpieczny emocjonalnie powrót do szkoły”, „Czy mój uczeń chce się zabić”, „Problem samouszkodzeń wśród dzieci i młodzieży”. Przeprowadzono przez nauczycieli i specjalistów zajęcia: „Poznaję siebie i innych”, „Depresja nie presja”, „Moje emocje”, „Ja w społeczeństwie”.

Szkoła Podstawowej nr 38 w Sosnowcu

W ramach działań przeciwdziałających zaburzeniom emocjonalnym i społecznym dzieci i młodzieży: opracowano bazę wybranych instytucji pomocowych w sytuacjach kryzysowych, przygotowano i przesłano informację na stronę internetową szkoły – „Nie akceptuje, reaguję”, przeprowadzono zajęcia z terapii pedagogicznej oraz o charakterze terapeutycznym, utrzymywano stały kontakt z kuratorami sądowymi, zorganizowano konkurs profilaktyczny- „Użytkom mówimy nie”, zrealizowano akcję wspierającą Kampanie „Razem dla Autyzmu”.

Szkoła Podstawowej nr 39 w Sosnowcu

Działania podjęte przez szkołę obejmowały program: „Debata -profilaktyka uzależnień alkoholowych”, „Smaki życia – czyli szkolna debata o dopalaczach”. Nauczyciele mogli skorzystać ze szkoleń i konferencji: „Jak uczy się mózg i co z tego wynika”, „Masz wybór- wybierz rozsądek”, „Autyzm a emocje”.

Szkoła Podstawowej nr 45 w Sosnowcu

Zrealizowano projekt, którego celem było udzielanie wsparcia emocjonalnego na rzecz zdrowia psychicznego pt. „#3mamy z Wami-szkoła i przedszkole w czasie epidemii”, opracowano scenariusze powrotu do szkoły po czasie epidemii i izolacji, przeprowadzono szkolenia on-line: „Kryzys i reakcja na kryzys. Pierwsza pomoc emocjonalna”, „Komunikacja. Komunikacja kryzysowa. Pierwsza pomoc emocjonalna”, „Uczenie się. Tutoring. Technowypalenie. Dobrostan”, „Trudne sytuacje. Depresja, zaburzenia lękowe, samobójstwa. Uszkodzenia ciała, PTSD”. Zrealizowano Ogólnopolski program kompleksowego wsparcia dzieci i młodzieży rodziców i nauczycieli w profilaktyce zdrowia psychicznego „Myślę Pozytywnie”. Podjęto działania interwencyjne w związku z sytuacją kryzysową śmierci ucznia. Włączono do szkolnej praktyki sztuki mediacji „Mediacja-Mediacje Szkolne i Rówieśnicze Klub Mediatora”. Przeprowadzono kampanię edukacyjną #RAZEM_otwarta_głowa_w_poszukiwaniu_siebie”. Zrealizowano szkolenia dla nauczycieli: „Po drugiej stronie lustra. O mechanizmach lustrzanych i biologicznym podłożu empatii”, „Dół czy depresja”, „Trudne zachowania uczniów: wykorzystanie technik behawioralno-poznawczych do motywowania uczniów w rozwoju i zmian w zachowaniu”.

Szkoła Podstawowej nr 46 w Sosnowcu

W ramach wsparcia i pomocy dla dzieci wdrożono „Program Profilaktyczny Spójrz inaczej”, zorganizowano konferencję – „Masz wybór -Wybierz rozsądek” i szkolenia dla nauczycieli: „Uzależnienia od mediów”, „Emocje w czasie pandemii”.

IV Liceum Ogólnokształcące z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Stanisława Staszica w Sosnowcu

Działania dedykowane zdrowiu psychicznemu obejmowały realizację następujących zajęć i warsztatów: „Pozytywna psychologia w edukacji”, „Moje mocne strony i zasoby”, „Jak odpoczywać, żeby wypocząć”. Zorganizowano akcje „Ogólnopolskiego Dnia Walki z Depresją”, „Międzynarodowego Dnia Zdrowia Psychicznego”, „Tygodnia Przyjaźni i Tolerancji”. Nauczyciele podnosząc swoje kompetencje w obszarze przeciwdziałania zaburzeniom psychicznym wśród młodzieży uczestniczyli w szkoleniach: „Zarządzanie emocjami w sytuacji zmieniającego się otoczenia”, „Wsparcie psychologiczne uczniów w radzeniu sobie w nowej rzeczywistości szkolnej”, „Dopalacze i inne środki psychoaktywne -jak nie ulegać złudzeniom i reagować na czas”, „Zaburzenia depresyjne i lękowe u młodzieży – co nauczyciel wiedzieć powinien”, „Rozpoznawanie symptomów zaburzeń depresyjnych u dzieci i młodzieży”, „Emocje mają moc – umiejętność samoregulacji w rozwoju emocjonalno – społecznym młodzieży”.

VI Liceum Ogólnokształcące im. J. Korczaka w Sosnowcu

W zakresie pomocy uczniom narażonym na trudności i kryzysy psychiczne zorganizowano prelekcje: „Nowe narkotyki – nowe zagrożenia”, „Narkotyki mogą być wszędzie – Bądź czujnym rodzicem i pedagogiem”, „Jak zadbać o swój dobrostan psychiczny”, „Jak radzić sobie ze stresem”. Nauczyciele mieli okazję wziąć udział w szkoleniach dedykowanych problemom psychicznym uczniów: „Budowanie samoświadomości emocjonalnej i odporności psychicznej ucznia”, „Kondycja psychiczna nastolatków. W jaki sposób ich wspierać”, „Jak rozmawiać z dziećmi i młodzieżą na temat cyberprzemocy”, „Życie ze spektrum”, „Spokojnie i z energią – jak oswoić stres”. Wdrożono akcje informacyjne: „Dzień walki z depresją”, „Dzień bezpiecznego Internetu”, „Dzień autyzmu”. Szkoła włączyła się w akcję „Błękitnego Marszu”.

IX Liceum Ogólnokształcące im. Wisławy Szymborskiej w Sosnowcu

We współpracy z Uniwersytetem Humanistycznospołecznym i Górnośląską Wyższą Szkołą Handlową zorganizowano wyjazdowe warsztaty pn.: „Supermoce oka: użycie nowych technologii w psychologii – od eye - trackingu do wirtualnej rzeczywistości”, „Wykorzystanie technik manipulacji w życiu i w eksperymentach psychologicznych”, „Profilaktyka zaburzeń lękowych w okresie dorastania”, „Haters gonna hate”. O hajcie i cyberprzemocy”, „Uzależnienia-od klasycznych do bardziej współczesnych”. Odbyły się zajęcia profilaktyczne i psychoedukacyjne w ramach I Dnia Psychologii, zapobiegania depresji, radzenia sobie ze stresem.

Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 3 w Sosnowcu

W ramach godzin wychowawczych uczniowie zapoznani zostali z tematami poświęconymi ochronie zdrowia psychicznego takimi jak: „Uczłowieczamy emocje”, „(Nie)widzialna nastoletnia depresja-nie lekceważ objawów! Antydepresyjny Telefon Zaufania”, „Budowanie samoświadomości emocjonalnej i odporności psychicznej ucznia”, „Stres nastolatków – jak go zauważyć i jak sobie z nim radzić”, „Objawy depresji u dorastającej młodzieży. 10 sposobów radzenia sobie ze stresem”. Przeprowadzono warsztaty i szkolenia dla nauczycieli: „Wsparcie psychiczne i emocjonalne dzieci i młodzieży w środowisku szkoły”, „Zarządzanie sobą- uczyć się by radzić sobie w świecie zmiennym i złożonym”. Zorganizowano pomoc psychologiczną on-line” Zawsze jest jakieś wyjście”.

Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 14 w Sosnowcu – VII Liceum Ogólnokształcące im. K.K Baczyńskiego w Sosnowcu

Działania podjęte przez szkołę obejmowały realizację przez psychologa zajęć z uczniami o tematyce: „Warsztaty antystresowe”, „Elementy mindfulness”, „Zaburzenia nastroju”, „Skuteczne strategie radzenia sobie w sytuacjach trudnych”. Zorganizowano udział w akcjach: „Dzień walki z depresją- udział w kampanii Forum Przeciw Depresji”, „Dzień bezpiecznego Internetu”, Kampania „Stop fejk friends”, Kampania „Nowe narkotyki, nowe zagrożenia”. Przeprowadzono w ramach godzin wychowawczych cykl tematyczny obejmujący: „Rodzina w życiu człowieka”, „Przemoc w rodzinie. Na czym polega i czy łatwo o niej mówić?”, „Wskazanie osób i instytucji pomocniczych w zwalczaniu przemocy”, „Stres. Jak radzić sobie ze stresem”, „Alienacja człowieka we współczesnym świecie”. Tematyka szkoleń dla pedagoga i psychologa obejmowała tematy: „Kolory depresji. Nauczycielom o depresji uczniów”, „Jak wspierać osoby w kryzysie psychicznym”, „Jak uniezależnienie-to co?”, „Ochrona zdrowia psychicznego, promocja zdrowia psychicznego, profilaktyki i wsparcia, rola psychologa i pedagoga szkolnego”, „Mechanizmy związane z doświadczeniem sytuacji trudnych, kryzysowych i traumatycznych oraz konsekwencje emocjonalno-społeczne dla osób ich doświadczających”, „Interwencja kryzysowa-rozpoznawanie, reagowanie, pomoc. Profilaktyka na miarę 3.0 aktualne zagrożenia oraz wyzwania w ramach psychoprofilaktyki i wsparcia dzieci i młodzieży”, „Masz wybór-wyberz rozsądek”, „Bogactwo technik defuzji w terapii ACT”, „Interwencje pozytywne jako sposób na poprawę samopoczucia i redukcję stresu”, „Zaburzenia emocjonalne dzieci i młodzieży w kontekście pandemii”, „Wprowadzenie do zagadnień związanych z etiologią, systematyką i objawami autystycznego spektrum”, „Jak wzmacniać poczucie własnej wartości dziecka”, „Psychodporni - zweryfikowane metody, które umożliwiają kontrolowanie negatywnych stanów emocjonalnych”, „Zastosowanie neuroedukacji w praktyce szkolnej”, „Uczeń z depresją. Profilaktyka depresji wśród dzieci i młodzieży w szkole”. Przeprowadzono szkolenia dla nauczycieli: „Interwencja kryzysowa- pierwsza pomoc emocjonalna”, „Praca z uczniem z zespołem Aspergera”, „Zapewnienie wsparcia uczniom z zaburzeniami psychicznymi w sytuacji kryzysowej”.

Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Sosnowcu

Podjmując przedsięwzięcia wzmacniające zdrowie psychiczne uczniów zrealizowane zostały programy i spotkania profilaktyczne: „Słowa są oknami lub ścianami”, „Odpowiedzialność karna nieletnich” oraz zorganizowano obchody „Światowego Dnia Walki z Depresją”, „Światowego Dnia Zdrowia”, „Dnia Bezpiecznego Internetu” i „Dnia Pozytywnego Myślenia”. Nauczyciele uczestniczyli w szkoleniach pn.: „Zapewnienie wsparcia uczniom z zaburzeniami psychicznymi szczególnie w sytuacji kryzysowej wywołanej pandemią Covid-19”, „Ważne zadanie- jak dbać o dobrostan uczniów, rodziców i nauczycieli?”, „Przy filiżance kawy o stresie i emocjach nauczycieli”, „Wartości od A do Z. Od akceptacji do zaufania”, „Organizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej”.

Technikum nr 4 Transportowe

Prowadzona była bieżąca praca z uczniami w zakresie diagnozowania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów, czy przeciwdziałania uzależnieniom. Świadczona była indywidualna pomoc psychologiczno-pedagogiczna dla uczniów, rodziców i nauczycieli, udzielana w formie: konsultacji, poradnictwa i wsparcia psychologów. Wykonywano pracę diagnostyczno-terapeutyczną opartą na rozwijaniu kompetencji emocjonalno-społecznych. Nauczyciele wzięli udział w szkoleniach: „Autyzm. Codziennosc...Szkoła bez barier-Inkluzja w praktyce”, „Zaburzenia psychiczne u dzieci i młodzieży”, „Praca z zachowaniami trudnymi”, „Trening regulacji emocji”, „Przebudzowanie - praca z dzieckiem przestymulowanym i przeciążonym sensorycznie”.

Technikum nr 5 Samochodowo – Mechatroniczne im. Jana Kilińskiego, Branżowa Szkoła I Stopnia nr 7 Samochodowo-Mechatroniczna im. Jana Kilińskiego

Odbyły się szkolenia Rady Pedagogicznej na temat: „Dojrzewania młodzieży”, „Profilaktyki zdrowia psychicznego”, „Oceny prawidłowości zapewnienia dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej”, „Kolorów depresji. Nauczycielom o depresji uczniów”, „Od izolacji do adaptacji. Co wiemy o funkcjonowaniu młodzieży w obliczu Covid-19?”. Miały miejsce wydarzenia szkolne dedykowane przeciwdziałaniu zaburzeniom psychicznym: seminarium w Muzie - w ramach kampanii społecznych „Wkraczasz w dorosłość”, debata „Myślę pozytywnie, działam efektywnie”, spotkanie z Arkadiuszem Pawłowskim w ramach projektu „Myślę więc nie biorę” i „Dziękuję nie pałę”, „Błękitny Marsz”. Podjęte zostały działania psychologiczno-pedagogiczne, w tym ankietowanie uczniów klas pierwszych, drugich i trzecich narzędziem do diagnozy problemów w sferze emocjonalnej, społecznej, fizycznej, będącym podstawą do przygotowania odpowiednich działań po powrocie uczniów do szkół po pandemii. Zorganizowano seminaria i konferencje dotyczące uczestnictwa w sieci współpracy i samokształcenia pedagogów i psychologów szkolnych w Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Sosnowcu. Podjęto działania psychologiczno-pedagogiczne związane między innymi z kierowaniem uczniów przejawiających symptomy kryzysów psychicznych do

właściwych instytucji tj.: Centrum Psychoterapii i Leczenia Uzależnień w Sosnowcu, Centrum Zdrowia Psychicznego „Feniks” w Sosnowcu.

Zespół Szkół Elektronicznych i Informatycznych w Sosnowcu

Działania podjęte w zakresie wsparcia i pomocy młodzieży doświadczającej różnego rodzaju trudności, kryzysów psychicznych oraz narażonych na takie trudności objęły szkolenia dla nauczycieli np. „Jak zdjąć nogę z gazu, czyli słów kilka o zdrowiu psychicznym nastolatków” i warsztaty dla uczniów: „Emocje nie są łatwe”, „Złość i agresja – radzenie sobie z problemem”, „Sposoby na stres”, „Praca nad sobą”.

Grupy socjoterapeutyczne

Innowacyjnym rozwiązaniem o charakterze terapeutycznym były zajęcia socjoterapeutyczne, dedykowane uczniom pochodzącym z rodzin dotkniętych problemem alkoholizmu. Socjoterapia jest stosowana wobec dzieci z objawami niedostosowania społecznego, nieradzących sobie w kontaktach rówieśniczych, wykazujących zachowania agresywne i destrukcyjne. Dzięki prowadzonym zajęciom uczniowie odbudowują wiarę we własne siły i możliwości, uczą się radzić sobie w trudnych momentach, odzyskują poczucie własnej wartości i akceptują siebie, by w ten sposób poradzić sobie w dorosłym życiu. Socjoterapia modeluje umiejętności: rozpoznawania emocji, postępowania w sytuacjach kryzysowych, pełnienia różnych ról społecznych: syna, córki, siostry, brata, (klasy szkolnej, grupy przyjaciół), stawiania sobie celów i wyznaczania priorytetów w każdej z odgrywanych ról, komunikowania się i stosowania technik pracy umysłowej.

Funkcjonowanie w szkole grupy socjoterapeutycznej stwarza nie tylko możliwość świadczenia profesjonalnej pomocy uczniom wymagającym wsparcia terapeutycznego, lecz daje narzędzie całej radzie pedagogicznej do czerpania z rozwiązań wdrażanych przez osoby prowadzące socjoterapię. Umiejętności i kompetencje socjoterapeutyczne w rozwiązywaniu sytuacji trudnych są nieocenionym bowiem dla innych nauczycieli źródłem wiedzy w radzeniu sobie z uczniem z dysfunkcją emocjonalną i społeczną.

VI. Zasoby instytucjonalne w Sosnowcu

VI. 1. Opieka medyczna

1. Oddział Psychiatryczny dla Chorych Somatycznie Sosnowieckiego Szpitala Miejskiego w Sosnowcu przy ulicy Zegadłowicza 3 - z dniem 31 maja br. czasowo zawieszono działalność

Pomimo zawieszenia Oddziału Psychiatrycznego dla Chorych Somatycznie - wychodząc naprzeciw potrzebom mieszkańców, zawarto kontrakt z Narodowym Funduszem Zdrowia i poszerzono działalność Dziennego Oddziału Psychiatrycznego, oddając do dyspozycji 14 miejsc pobytu dziennego. W/w Oddział znajduje się na II piętrze placówki położonej przy ul. Szpitalnej 1, czynny jest od poniedziałku do piątku w godzinach od 8.00 do 13.30,

a nadzór nad jego funkcjonowaniem sprawuje lekarz psychiatra. Dzięki zaangażowaniu, a także specjalistycznym kwalifikacjom tamtejszej kadry medycznej, oddział ukierunkowany został do kompleksowego diagnozowania, leczenia, a także prowadzenia terapii i rehabilitacji psychiatrycznej. Jego misją jest spieszyć z pomocą osobom z zaburzeniami psychiatrycznymi, które potrzebują ratunku i wsparcia, ale nie wymagają całodobowej opieki. W ramach aktywności Dziennego Oddziału Psychiatrycznego, umożliwiono pacjentom szybkie diagnozowanie problemów natury psychiatrycznej i psychologicznej, zagwarantowano udział w grupach wsparcia, tj. psychoterapii grupowej, psychoedukacji, zajęciach terapeutycznych i integracyjnych. Na Oddział przyjmowane są osoby skierowane przez lekarza Podstawowej Opieki Zdrowotnej oraz przez specjalistę w dziedzinie psychiatrii.

2. Centrum Psychoterapii i Leczenia Uzależnień przy Sosnowieckim Szpitalu Miejskim w Sosnowcu przy ulicy Szpitalnej 1

Centrum Psychoterapii i Leczenia Uzależnień w ramach swoich statutowych zadań świadczy pomoc w ramach oddziału i poradni takich jak:

1) Poradnia Leczenia Uzależnienia od Alkoholu

Poradnia zapewnia pomoc osobom uzależnionym od alkoholu, osobom uzależnionym od alkoholu i innych środków psychoaktywnych (uzależnienie mieszane), rodzinom osób uzależnionych, uzależnionym od hazardu lub innych czynności (siecioholizm, cyberholizm, seksoholizm, pracoholizm i inne) oraz ich rodzinom. Formy wsparcia obejmują porady i sesje terapeutyczne, porady diagnostyczne i terapię grupową. Realizatorami tych świadczeń są specjaliści terapii uzależnień, instruktorzy terapii uzależnień, psycholodzy, psychiatrzy i psychoterapeuci.

Ponadto w ramach kontraktu z narodowym Funduszem Zdrowia w poradni realizowany jest Program pilotażowy dla dzieci i młodzieży problemowo korzystającej z nowych technologii i ich rodzin. Jednak ze względu na eksperymentalny charakter jego wykonanie przewidziano do czerwca 2024 roku.

W ramach projektu przyjmowane są dzieci i młodzież nadużywająca telefonu, gier komputerowych, oraz nadmiarowo korzystające z portali społecznościowych i e hazardu.

2) Oddział Diennej Terapii Uzależnienia od Alkoholu

Proces terapeutyczny na oddziale odbywa się w systemie codziennego pobytu. Zajęcia trwają 6 godzin, od poniedziałku do piątku, w godzinach od 8.00 do 14.00. Cykl kuracji trwa 6 tygodni, a na czas leczenia wydawane jest zwolnienie lekarskie. W ramach pobytu przewidziany jest posiłek.

3) Poradnia Terapii Uzależnień dla Dzieci Młodzieży

Poradnia przyjmuje dzieci i młodzież do 21 roku życia, które nadużywają substancji psychoaktywnych i/lub alkoholu, a także dzieci eksperymentujące z tymi substancjami. Pomocy udziela się także rodzinom dzieci z tymi problemami.

4) Poradnia Psychoprofilaktyki

Świadczy usługi głównie o charakterze edukacyjnym i szkoleniowym. Oferuje szkolenia dla pracowników służb społecznych, nauczycieli, kuratorów. Przykładowe tematy szkoleń:

- a) interwencja wobec osób uzależnionych (dla pracowników działów kadr, kuratorów, pracowników socjalnych),
- b) postępowanie z rodziną z problemem alkoholowym (dla nauczycieli, pracowników socjalnych, kuratorów),
- c) podstawy pomocy psychologicznej (dla studentów, działaczy klubów abstynenta),
- d) superwizja problemów zawodowych w relacjach z osobami uzależnionymi i ich rodzinami w formie grupowej.

Centrum Psychoterapii i Leczenia Uzależnień nie prowadzi detoksykacji alkoholowej, przyjmuje tylko osoby trzeźwe i bez skierowania.

3. Ośrodek Środowiskowej Opieki Psychologicznej i Psychoterapeutycznej dla Dzieci i Młodzieży Centrum Zdrowia Dziecka i Rodziny im. Jana Pawła II w Sosnowcu Sp. z o. o. przy ulicy G. Zapolskiej 3

Ośrodek Środowiskowej Opieki Psychologicznej i Psychoterapeutycznej dla Dzieci i Młodzieży (tzw. ośrodek I poziomu referencyjnego) oferuje kompleksową oraz interdyscyplinarną pomoc w obszarze zdrowia psychicznego dzieciom i młodzieży oraz ich rodzinom. Z założenia przeważająca część świadczeń realizowane jest w środowisku zamieszkania i codziennego funkcjonowania dziecka /adolescenta/ i jego rodziny. Docelową grupą objętą opieką są dzieci przed rozpoczęciem realizacji obowiązku szkolnego, dzieci i młodzież objęci obowiązkiem szkolnym i obowiązkiem nauki oraz kształcący się w szkołach ponadpodstawowych - do ich ukończenia, a także ich rodziny lub opiekunowie prawni.

Działania Ośrodka obejmują w zależności od potrzeb:

- diagnozę psychologiczną i wieloaspektową konceptualizację problemu pacjenta,
- wsparcie i pomoc psychologiczną,
- psychoterapię,
- warsztaty/treningi,
- terapię środowiskową,
- wsparcie psychospołeczne otoczenia pacjenta,
- profilaktykę i prewencję,
- zindywidualizowaną współpracę ze środowiskiem pacjenta (m.in. środowisko sąsiedzkie, inni specjaliści z jednostek ochrony zdrowia, jednostki oświatowe i placówki oświatowo-wychowawcze, służby publiczne, jednostki pomocy społecznej i pieczy zastępczej, zespoły kuratorskie),
- w uzasadnionych przypadkach skierowanie do PZP lub psychiatrycznej Izby Przyjęć.

Świadczenia realizowane są w ramach środków NFZ, na podstawie zgłoszenia na infolinię Ośrodka. Ośrodek stanowi „pierwszą linię” pomocy, nie zawierającą w składzie Zespołu lekarza psychiatry.

4. *Poradnia Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży oraz Dzienny Oddział Psychiatrii i Psychoterapii Wieku Rozwojowego Centrum Zdrowia Dziecka i Rodziny im. Jana Pawła II w Sosnowcu Sp. z o. o. przy ulicy G. Zapolskiej 3 (tzw. ośrodek II poziomu referencyjnego)*

Poradnia Zdrowia Psychicznego przyjmuje dzieci przed rozpoczęciem realizacji obowiązku szkolnego, dzieci i młodzież objętą obowiązkiem szkolnym i obowiązkiem nauki oraz kształcąca się w szkołach ponadpodstawowych. Świadczy diagnozę i leczenie psychiatryczne, wspierane diagnozą psychologiczną i wsparciem psychoterapeutycznym. Oferta Poradni stanowi uzupełnienie oferty świadczeń realizowanych w Ośrodku Środowiskowej Opieki Psychologicznej i Psychoterapeutycznej. Pacjent otrzymuje pomoc i wsparcie w zakresie niezbędnych badań, konsultacji, poradnictwa, psychoterapii, a jeśli jest to konieczne leczenia farmakologicznego. Pierwszorazowe konsultacje psychiatryczne odbywają się w oparciu o listy oczekujących, na podstawie kolejności zgłoszeń. Do rejestracji na pierwszą wizytę u lekarza psychiatry nie jest wymagane skierowanie. Rejestracja do psychologa lub psychoterapeuty odbywa się na podstawie skierowania od lekarza psychiatry.

Dzienny Oddział Psychiatrii i Psychoterapii Wieku Rozwojowego jest uzupełnieniem oferty świadczeń realizowanych w Poradni Zdrowia Psychicznego oraz oddziału całodobowego, będąc alternatywą lub kontynuacją całodobowej hospitalizacji pacjentów wymagających intensywnego leczenia lub rehabilitacji, a nie wymagających całodobowej opieki/nadzoru. Oddział w swojej strukturze posiada 15 miejsc. Świadczenia są udzielone w dni robocze od godzin rannych do popołudniowych. Pobyty mają charakter turnusowy (3-6 miesięcy), przyjęcia odbywają się na podstawie skierowania od lekarza psychiatry, w oparciu o listę oczekujących oraz z kryteriami aktualnie prowadzonej grupy terapeutycznej - dobieranej wg kryterium wieku oraz prezentowanej problematyki. Zajęcia odbywają się zgodnie z ustalonym wcześniej programem terapeutycznym, wg harmonogramu obejmującego psychoterapię indywidualną i grupową, terapię zajęciową, konsultacje rodzinne i konsultacje psychiatryczne. W ramach pobytu pacjenci mają możliwość realizacji obowiązku edukacyjnego.

5. *Oddział Kliniczny Psychiatrii i Psychoterapii Wieku Rozwojowego Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach przy Centrum Zdrowia Dziecka i Rodziny im. Jana Pawła II w Sosnowcu Sp. z o. o. przy ulicy G. Zapolskiej 3 (tzw. ośrodek III poziomu referencyjnego)*

Celem funkcjonowania Oddziału Klinicznego Psychiatrii i Psychoterapii Wieku Rozwojowego jest świadczenie kompleksowych, interdyscyplinarnych i wysokospecjalistycznych usług diagnostycznych oraz leczniczych dla pacjentów z poważnymi zaburzeniami psychicznymi, neurorozwojowymi i behawioralnymi. Jego działalność stanowi uzupełnienie oferty Ośrodków I i II poziomu referencyjnego.

Do celów szczegółowych działania Oddziału należy m.in.:

- a) zapewnienie całodobowej opieki, nadzoru i leczenia pacjentom: w psychiatrycznych stanach nagłych (poważnych stanach zagrożenia zdrowia, stanach zagrożenia życia), u których wyczerpano możliwości leczenia w trybie ambulatoryjnym a leczenie

- w warunkach oddziału całodobowego rokuje na poprawę stanu zdrowia; tym, którzy nie mają dostępu do adekwatnego leczenia w warunkach ambulatoryjnych,
- b) zapewnienie dostępu do wysokospecjalistycznej diagnostyki psychiatrycznej pacjentom: u których wyczerpano możliwości diagnostyki w trybie ambulatoryjnym, w tym w trybie Oddziału Dziennego Psychiatrycznego dla Dzieci i Młodzieży; tym, którzy nie mają dostępu do adekwatnej diagnostyki w warunkach ambulatoryjnych,
  - c) prowadzenie leczenia psychiatrycznego, w tym farmakologicznego zaburzeń psychicznych, neurorozwojowych i behawioralnych wieku rozwojowego, zgodnie z obowiązującymi standardami, w czasie pobytu pacjenta w oddziale.

Oddział posiada w swojej strukturze 62 łóżka. Przyjęcia odbywają się w trybie nagłym oraz w trybie planowym. Przyjęcia planowe - w oparciu o listy oczekujących, rejestracja na podstawie tzw. skierowania formalnego - obowiązuje nadal wersja papierowa skierowania zgodnie z wzorem zawartym w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia. Przyjęcia w trybie nagłym - w sytuacji poważnego pogorszenia stanu zdrowia, zagrożenia życia - na podstawie kwalifikacji przez lekarza dyżurnego w psychiatrycznej Izbie Przyjęć. W sytuacji poważnego pogorszenia stanu zdrowia przyjęcie do Oddziału może odbyć się bez skierowania po konsultacji w Izbie Przyjęć.

Opisane powyżej świadczenia odbywają się w ramach świadczeń gwarantowanych finansowanych przez NFZ.

6. *Świadczenia psychiatryczne ambulatoryjne dla dorosłych, zgodnie z wykazem placówek z danymi teleadresowymi według świadczonych usług, dostępnym na stronie internetowej Narodowego Funduszu Zdrowia <https://gsl.nfz.gov.pl/GSL/GSL>.*

Podmioty lecznicze prowadzące diagnostykę i leczenie osób z zaburzeniami psychicznymi, obejmujące porady lekarskie, pomoc psychologiczną w tym psychoterapię, psychoterapię grupową, wsparcie psychospołeczne, psychoedukację, interwencje środowiskowe.

- 1) Fundacja „Unia Bracka” – 41-219 Sosnowiec, ul. Dmowskiego 6a
- 2) Zakład Lecznictwa Ambulatoryjnego w Sosnowcu – 41-200 Sosnowiec, ul. Hallera 5
- 3) Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Nasza Przychodnia” – 41-219 Sosnowiec ul. Kisielewskiego 2
- 4) Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „F-MED.” – 41-219 Sosnowiec, ul. Lenartowicza 108
- 5) Centrum Zdrowia Psychicznego Feniks – 41-200 Sosnowiec, ul. Sobieskiego 29.

VI. 2. Opieka psychologiczno - pedagogiczna

1. *Poradnie Psychologiczno – Pedagogiczne*

Celem działania Poradni jest udzielanie dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno - pedagogicznej oraz logopedycznej w zakresie rozpoznawania i zaspokajania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu, a także udzielanie rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej związanej z kształceniem i wychowaniem dzieci i młodzieży.

Do zadań Poradni należy w szczególności:

1. diagnozowanie dzieci i młodzieży prowadzone w celu określenia indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz indywidualnych możliwości psychofizycznych dzieci i młodzieży oraz wyjaśnienia mechanizmów ich funkcjonowania w odniesieniu do zgłaszanego problemu, a także wskazania sposobu rozwiązania tego problemu;
2. udzielanie dzieciom i młodzieży oraz rodzicom bezpośredniej pomocy psychologiczno-pedagogicznej poprzez:
  - a) prowadzenie terapii dzieci i młodzieży oraz ich rodzin,
  - b) udzielanie wsparcia dzieciom i młodzieży wymagającym pomocy psychologiczno-pedagogicznej lub pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniu kształcenia i kariery zawodowej,
  - c) udzielanie pomocy rodzicom w rozpoznawaniu i rozwijaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz indywidualnych możliwości psychofizycznych dzieci i młodzieży oraz w rozwiązywaniu problemów edukacyjnych i wychowawczych.
3. realizowanie zadań profilaktycznych oraz wspierających wychowawczą i edukacyjną funkcję przedszkola, szkoły i placówki, w tym wspieranie nauczycieli, wychowawców specjalistów w zakresie pracy z dziećmi, młodzieżą oraz rodzicami polegające na :
  - a) prowadzeniu terapii dzieci i młodzieży oraz ich rodzin,
  - b) udzielaniu wsparcia dzieciom i młodzieży wymagającym pomocy psychologiczno-pedagogicznej lub pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniu kształcenia i kariery zawodowej,
  - c) udzielaniu pomocy rodzicom w rozpoznawaniu i rozwijaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz indywidualnych możliwości psychofizycznych dzieci i młodzieży oraz w rozwiązywaniu problemów edukacyjnych i wychowawczych.
4. współpraca z przedszkolami i placówkami w udzielaniu i organizowaniu przez przedszkola, szkoły i placówki pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz opracowywaniu i realizowaniu indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych oraz indywidualnych programów zajęć rewalidacyjno-wychowawczych;
5. rozpoznawanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dzieci i młodzieży, w tym rozpoznawanie ryzyka wystąpienia specyficznych trudności w uczeniu się;
6. podejmowanie działań z zakresu profilaktyki uzależnień i innych problemów dzieci i młodzieży;

7. prowadzenie edukacji dotyczącej ochrony zdrowia psychicznego wśród dzieci i młodzieży, rodziców i nauczycieli.

Na terenie miasta funkcjonują:

- Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna Nr 1 w Sosnowcu przy ulicy Piłsudskiego 114.
- Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna Nr 2 w Sosnowcu przy ulicy Białostockiej 17.

2. Grupy socjoterapeutyczne

Obecnie w 13 szkołach podstawowych funkcjonuje 21 grup, które obejmują stałą pomocą socjoterapeutyczną około 252 dzieci. Grypy adresowane są do uczniów klas 1-3 oraz klas 4-8, zwykle zagubionych, nieśmiałych, zamkniętych w sobie, nie radzących sobie z codziennymi sytuacjami, z nauką, stresem i własnymi emocjami. Kwalifikacja uczniów do zajęć socjoterapeutycznych odbywa się na wniosek nauczyciela prowadzącego, po akceptacji pedagoga szkolnego i psychologa. Zajęcia prowadzone są przez dwóch nauczycieli, posiadających ukończone studia podyplomowe z socjoterapii. Spotkania grupy socjoterapeutycznej odbywają się w oparciu o przyjęty szkolny program socjoterapeutyczny, dwa razy w tygodniu w wymiarze dwóch godzin lekcyjnych. W trakcie zajęć uczniowie mają zapewniony posiłek, materiały dydaktyczne i wycieczki.

Wykaz szkół wraz z liczbą grup socjoterapeutycznych:

Lp	Nazwa szkoły	Liczba grup
1	Szkoła Podstawowa Nr 3 ul. Hutnicza 6	2
2	Szkoła Podstawowa Nr 8 ul. Teatralna 8	2
3	Szkoła Podstawowa Nr 16 ul. Okrzei 56	1
4	Szkoła Podstawowa Nr 17 ul. Zamkowa 7	2
5	Szkoła Podstawowa Nr 18 ul. Przyjaciół Żołnierza 1	2
6	Szkoła Podstawowa Nr 21 ul. Zawodzie 34	1
7	Szkoła Podstawowa Nr 22 ul. Anieli Urbanowicz 14	1
8	Szkoła Podstawowa Nr 23 ul. W. Jagiełły 3	1
9	Szkoła Podstawowa Nr 27 ul. Grabowa 2	3
10	Szkoła Podstawowa Nr 29 ul. Zagłębiowska 25	1
11	Szkoła Podstawowa Nr 39 ul. Lubelska 51	2
12	Szkoła Podstawowa Nr 38 ul. Bohaterów Monte Cassino 46	2
13	Szkoła Podstawowa Nr 47 ul. Białostocka 17	1
Razem		21

VI. 3. Pomoc społeczna

Zaburzenia psychiczne nierzadko są przyczyną powstawania trudnych sytuacji życiowych, których dana osoba nie jest w stanie przezwyciężyć. W myśl ustawy o zdrowiu psychicznym pomoc społeczna w porozumieniu z innymi podmiotami leczniczymi organizuje oparcie społeczne dla osób dotkniętych chorobą psychiczną lub upośledzeniem umysłowym, mając na celu:

1. podtrzymanie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego, aktywnego życia,
2. organizowanie w środowisku społecznym pomocy ze strony rodziny, innych osób, grup, organizacji społecznych i instytucji,
3. udzielanie pomocy finansowej, rzeczowej oraz innych świadczeń na zasadach określonych w ustawie o pomocy społecznej.

1. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu przy ulicy 3 Maja 33

Wśród wielu świadczeń pomocy społecznej ukierunkowanych na pomoc i wsparcie osób z zaburzeniami psychicznymi są między innymi:

- 1) specjalistyczne usługi opiekuńcze zorientowane przede wszystkim na kształtowaniu umiejętności zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i umiejętności społecznego funkcjonowania, lecz także motywowaniu do aktywności, leczenia, rehabilitacji, wsparciu w sytuacjach kryzysowych, budowaniu pozytywnych relacji osoby wspieranej z bliskimi, współpracy z rodziną poprzez asystowanie, doradztwo i koordynację działań wszelkich służb odpowiedzialnych za pomoc w tym obszarze,
- 2) praca socjalna, skoncentrowana głównie na poprawie funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym oraz rozwinięciu lub wzmocnieniu aktywności i samodzielności życiowej,
- 3) specjalistyczne poradnictwo, w tym psychologiczne i rodzinne, służące procesowi diagnozowania, profilaktyki i terapii, prowadzącemu do rozwiązywania występujących problemów życiowych,
- 4) wsparcie w formie ośrodków wsparcia jak środowiskowe domy samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, mieszkania chronione, dzienne domy pomocy społecznej, domy pomocy społecznej.

Klub Integracji Społecznej przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Sosnowcu przy ulicy Warszawskiej 6A

Klub Integracji Społecznej, jako jedna z form zatrudnienia socjalnego, udziela osobom zagrożonym marginalizacją oraz ich rodzinom pomocy w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, powrocie do pełnienia ról społecznych, jak również podniesieniu kwalifikacji zawodowych, jako wartości na rynku pracy. Działa na rzecz integrowania osób o podobnych trudnościach i problemach życiowych. Korzystający z działań Klubu to przede wszystkim osoby wykluczone i marginalizowane społecznie, wśród których ustawa o zatrudnieniu socjalnym wymienia między innymi osoby

chore psychicznie, uzależnione od alkoholu, po zakończeniu programu psychoterapii w zakładzie leczenia odwykowego, osoby uzależnione od narkotyków i innych środków odurzających, po zakończeniu programu terapeutycznego w zakładzie opieki zdrowotnej.

2. Środowiskowy Dom Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Ze środowiskowego domu samopomocy mogą korzystać osoby przewlekle psychicznie chore, osoby upośledzone umysłowo w stopniu głębokim, znacznym i umiarkowanym, a także osoby z lekkim upośledzeniem umysłowym, gdy jednocześnie występują u nich inne zaburzenia, zwłaszcza neurologiczne, oraz osoby wykazujące inne przewlekle zaburzenia czynności psychicznych, które – zgodnie ze stanem wiedzy medycznej – są zaliczane do zaburzeń psychicznych, z wyłączeniem osób czynnie uzależnionych od środków psychoaktywnych.

Świadczone usługi obejmują: trening funkcjonowania w codziennym życiu, trening umiejętności interpersonalnych i rozwiązywania problemów, trening umiejętności spędzania czasu wolnego, poradnictwo psychologiczne, pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, pomoc w dostępie do świadczeń zdrowotnych, niezbędną opiekę, terapię ruchową, wyżywienie dla uczestników, inne formy postępowania przygotowujące do uczestnictwa w warsztatach terapii zajęciowej lub podjęcia zatrudnienia, w tym w warunkach pracy chronionej na przystosowanym stanowisku pracy.

Na terenie miasta funkcjonują:

- a) Środowiskowy Dom Samopomocy dla Osób z zaburzeniami psychicznymi „SALVE” w Sosnowcu przy ulicy Lenartowicza 73.
- b) Centrum Usług Socjalnych i Wsparcia - Środowiskowy Dom Samopomocy w Sosnowcu przy ulicy Grota Roweckiego 2 wraz z filią przy ulicy Wojska Polskiego 86.

3. Centrum Usług Socjalnych i Wsparcia - Ośrodek Interwencji Kryzysowej

Placówka świadczy kompleksową, całodobową pomoc w zakresie interwencji kryzysowej, poradnictwa telefonicznego oraz specjalistycznego wsparcia, także w postaci schronienia. Udziela pomocy prawnej, pedagogicznej, psychologicznej i psychoterapeutycznej osobom u których występują zaburzenia związane ze stresem, w tym w szczególności w sytuacjach wystąpienia ostrej reakcji na stres, zaburzeniach stresu pourazowego i zaburzeniach adaptacyjnych. Praca ośrodka jest ukierunkowana na przywrócenie równowagi psychicznej osobom po próbach samobójczych, ofiarom przemocy, gwałtów, wypadków, osobom doświadczającym gwałtownej, niekorzystnej zmiany w życiu jak: śmierć kogoś bliskiego, choroba, utrata rodziny, pracy.

Ośrodek Interwencji Kryzysowej funkcjonuje w Sosnowcu przy ulicy Szymanowskiego 5A oraz przy ulicy Kraszewskiego 21.

4. Centrum Usług Socjalnych i Wsparcia – Dzienny Dom Pomocy Społecznej dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.

Nadrzędnym celem Domu jest usamodzielnianie i uspołecznianie podopiecznych w takim kierunku i zakresie, aby zmaksymalizować ich jakość życia. Do zadań Domu należy organizacja czasu wolnego i szeroko pojęta aktywizacja społeczna poprzez: umożliwienie pobytu i wypoczynku na terenie Domu; zaspokajanie potrzeb towarzyskich i kulturalnych, uczestnictwo w zajęciach rehabilitacyjnych i terapeutycznych - służących utrzymaniu sprawności psychofizycznej w zależności od potrzeb uczestników i możliwości Domu.

Dzienny Dom Pomocy Społecznej dla osób z niepełnosprawnością intelektualną mieści się przy ulicy Szymanowskiego 5a.

VI. 4. Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Sosnowcu

Głównym zadaniem Zespołu jest wydawanie orzeczeń o:

1. niepełnosprawności dla osób do 16 roku życia,
2. stopniu niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia,
3. wskazaniach do ulg i uprawnień dla osób posiadających orzeczenia o inwalidztwie lub niezdolności do pracy.

Do zadań Zespołu należy również:

1. wydawanie osobom niepełnosprawnym na podstawie posiadanych przez nie orzeczeń legitymacji osoby niepełnosprawnej,
2. realizacja zadań związanych z wydawaniem kart parkingowych, o których mowa w ustawie Prawo o ruchu drogowym, i właściwych w tym zakresie aktach wykonawczych,
3. udzielanie informacji i poradnictwa dotyczących uprawnień przysługujących osobom niepełnosprawnym,
4. przedkładanie stosownym organom kwartalnych informacji o realizacji wyżej wymienionych zadań.

VII. Cel główny:

Promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym mieszkańców Sosnowca wraz z zapewnieniem osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej opieki adekwatnej do ich potrzeb.

1. Cel szczegółowy:

Upowszechnianie wiedzy na temat chorób psychicznych oraz zachowań sprzyjających zdrowiu psychicznemu.

Zadania:

1. Podejmowanie działań edukacyjnych zwiększających wiedzę o zdrowiu psychicznym, poprzez kształtowanie przekonań, postaw i zachowań wzmacniających zdrowie psychiczne.
2. Wzmacnianie zdrowia psychicznego u dzieci i młodzieży, poprzez promocję aktywności fizycznej, organizację warsztatów pedagogiczno - psychologicznych.
3. Zapobieganie i wczesne wykrywanie zaburzeń depresyjnych u dzieci i młodzieży, poprzez organizowanie konferencji, spotkań, szkoleń dla rodziców/opiekunów, nauczycieli i pedagogów szkolnych na temat symptomów depresji i czynników jej sprzyjających.
4. Zwiększanie wiedzy dzieci i młodzieży na temat zaburzeń odżywiania poprzez prowadzenie warsztatów edukacyjnych w szkołach.
5. Wdrażanie w środowisku dzieci i młodzieży programów profilaktycznych uczących tolerancji i akceptacji dla osób z zaburzeniami psychicznymi.
6. Wspieranie rozwoju dzieci i młodzieży oraz świadczenie pomocy rodzinie przez placówki oświatowe, w tym poradnie psychologiczno – pedagogiczne.
7. Propagowanie idei opieki psychiatrycznej poprzez organizowanie konferencji, warsztatów, seminariów.
8. Zwiększanie świadomości mieszkańców na temat czynników chroniących, rozwijania i kształtowania zasobów zdrowotnych przeciwdziałających zaburzeniom psychicznym, poprzez prowadzenie kampanii i akcji informacyjnych.

Wskaźniki:

- 1) ilość przedsięwzięć promujących zdrowie psychiczne,
- 2) ilość zorganizowanych kampanii informacyjnych,
- 3) ilość osób uczestniczących w formach propagowania idei opieki psychiatrycznej, w tym m.in. w konferencjach, warsztatach, seminariach,
- 4) ilość programów profilaktycznych realizowanych w szkołach,
- 5) ilość zorganizowanych form podnoszenia wiedzy i kwalifikacji z zakresu ochrony zdrowia psychicznego,
- 6) ilość rodziców, która zgłosiła się do poradni psychologiczno-pedagogicznych.

2. Cel szczegółowy:

Poprawa kondycji psychicznej mieszkańców Sosnowca.

Zadania:

1. Podjęcie działań profilaktycznych łagodzący stany depresyjne dla różnych grup społecznych.
2. Wzmocnienie zdrowia psychicznego osób z grup ryzyka ze szczególnym uwzględnieniem osób z zaburzeniami depresyjnymi i osób po próbach samobójczych, poprzez podejmowanie interwencji profilaktycznych.
3. Podnoszenie kompetencji nauczycieli i pedagogów szkolnych w obszarze przeciwdziałania zaburzeniom psychicznym wśród dzieci i młodzieży oraz pomocy

rodzinie dotkniętej tym problemem.

4. Zwiększanie wiedzy i umiejętności praktycznych przedstawicieli wszystkich instytucji i podmiotów świadczących pomoc i wsparcie osobie zaburzonej psychicznie i jej rodzinie, poprzez organizowanie szkoleń, warsztatów, konferencji.
5. Rozwijanie umiejętności redukcji czynników ryzyka zagrażających zdrowiu psychicznemu, poprzez organizowanie konferencji, warsztatów, seminariów poświęconych temu zagadnieniu.
6. Wzmocnienie zdrowia psychicznego osób w wieku senioralnym, poprzez utrzymywanie aktywności fizycznej i społecznej.
7. Aktywizacja zawodowa osób z zaburzeniami psychicznymi.

Wskaźniki:

- 1) ilość działań profilaktycznych podejmowanych w obszarze depresji na rzecz różnych grup społecznych,
- 2) ilość przedsięwzięć podnoszących kompetencje zawodowe osób pracujących na rzecz osób zaburzonych psychicznie i ich rodzin,
- 3) ilość osób uczestniczących w szkoleniach, warsztatach, konferencjach,
- 4) ilość zorganizowanych kampanii informacyjnych,
- 5) ilość działań profilaktycznych skierowanych do seniorów.

3. Cel szczegółowy:

Upowszechnienie lokalnego modelu środowiskowej ochrony zdrowia psychicznego.

Zadania:

1. Optymalizacja dostępności do różnych form psychiatrycznej opieki zdrowotnej.
2. Upowszechnienie zróżnicowanych form pomocy i oparcia społecznego.
3. Wspieranie samopomocowych inicjatyw pacjentów, ich rodzin i organizacji pozarządowych, służących rozwojowi form oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi.
4. Wspieranie aktywnej rehabilitacji psychospołecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi.
5. Zapewnienie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.
6. Wspieranie placówek zajmujących się poradnictwem i pomocą w stanach kryzysu psychicznego.
7. Utworzenie Centrum Zdrowia Psychicznego, zgodnie z zasadami ujętymi w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 30 października 2023 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023-2030 .

Wskaźniki:

- 1) liczba osób objętych działaniami,
- 2) liczba szkoleń zawodowych,
- 3) liczba osób objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi ze względu na zaburzenia psychiczne,
- 4) liczba podopiecznych ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

4. Cel szczegółowy:

Przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu osób z zaburzeniami psychicznymi.

Zadania:

1. Zwiększenie integracji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi.
2. Podejmowanie działań informacyjno – edukacyjnych, zapobiegających piętnowaniu i dyskryminacji osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym kierowanych do pracodawców.
3. Minimalizowanie izolacji społecznej, poprzez wzrost zaradności życiowej i motywacji do pełnienia ról społecznych osób zaburzonych psychicznie.
4. Poszerzanie działań sprzyjających utrzymaniu zdrowia psychicznego, przełamaniu barier i stereotypów dotyczących osób z zaburzeniami psychicznymi w środowisku lokalnym, kształtowanie w społeczeństwie postawy życzliwości zrozumienia wobec osób z zaburzeniami psychicznymi.
5. Prowadzenie kampanii edukacyjnych, organizacja konferencji, warsztatów, druk materiałów informacyjnych w formie ulotek i plakatów.

Wskaźniki:

- 1) liczba osób objętych działaniami,
- 2) liczba kampanii edukacyjnych.

5. Cel szczegółowy:

Skoordynowanie różnych form opieki i pomocy

1. Powołanie lub kontynuacja działania lokalnego zespołu koordynującego realizację Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego.
2. Przygotowanie i udostępnienie mieszkańcom oraz samorządowi województwa aktualizowanego corocznie przewodnika informującego o lokalnie dostępnych formach opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Wskaźniki:

- 1) liczba spotkań zespołu koordynującego,
- 2) liczba podmiotów, którym udostępniono przewodnik informacyjny.

VII. Finansowanie programu:

Zadania zawarte w Programie finansowane będą ze środków Miasta Sosnowca oraz środków zewnętrznych.

VIII. Realizatorzy programu:

Cele i zadania programu będą realizowane w ramach statutowej działalności między innymi przez:

1. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu,
2. Centrum Usług Socjalnych i Wsparcia w Sosnowcu,
3. Środowiskowy Dom Samopomocy dla Osób z zaburzeniami psychicznymi „SALVE” w Sosnowcu,
4. Sosnowiecki Szpital Miejski Sp. z o.o. w restrukturyzacji,
5. Centrum Zdrowia Dziecka i Rodziny im. Jana Pawła II w Sosnowcu Sp. z o. o.,
6. podmioty lecznicze udzielające świadczeń zdrowotnych osobom z zaburzeniami psychicznymi,
7. Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Sosnowcu,
8. placówki oświatowe, w tym Poradnie Psychologiczno – Pedagogiczne w Sosnowcu,
9. Komenda Miejska Policji w Sosnowcu,
10. instytucje i organizacje pozarządowe świadczące pomoc i wsparcie osobom z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzinom

Program opracował Wydział Zdrowia.